

Využití folkloru ve výtvarné tvorbě dětí předškolního věku

Helena Doleželová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Helena Doleželová**
Osobní číslo: **H160504**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Využití folkloru ve výtvarné tvorbě dětí předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti výtvarné edukace v prostředí mateřské školy.

Vymezení terminologie a teoretických východisek zaměřených na výtvarnou tvorbu dětí předškolního věku.

Zpracování projektu s využitím prvků folkloru ve výtvarné tvorbě dětí předškolního věku.

Ověření výtvarného projektu v mateřské škole.

Evaluace a doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bestajovský, M. (2008). Velká kniha lidových obyčejů a nápadů pro šikovné ruce (2. souborné vyd). Brno: Computer Press.

Hazuková, H., & Šamšula, P. (2005). Didaktika výtvarné výchovy I. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2013). Tvorba jako způsob poznávání. Praha: Karolinum.

Stadlerová, H. (2011). Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání. Brno: Masarykova univerzita. Wright, S. (2010).

Understanding creativity in early childhood: meaning-making and children's drawings. Los Angeles: SAGE.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Vašíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **10. října 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 10. října 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je vytvoření výtvarného projektu ve vztahu k folkloru, zaměřeného na Valašsko. Ten se skládá z osmi tematických částí a byl aplikován ve vybrané mateřské škole. Bakalářská práce má aplikační charakter a zabývá se předáváním poznatků o formách folkloru pomocí výtvarných činností dětem předškolního věku. Teoretická část je zaměřena na sumarizaci teoretických poznatků literární rešerše z oblasti folkloru a výtvarné tvorby dítěte. Praktická část představuje projekt, jeho jednotlivé části a následnou evaluaci. Výsledkem je vytvoření doporučení pro praxi.

Klíčová slova: folklor, výtvarný projev dítěte, lidové tradice

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to create art project in a relation to folklore in Wallachia. It consists of eight themes and was applicate in the selected kindergarten. Thesis has an application character and deals with knowledge transfer of folklore forms with a help of art activities for preschool children. The theoretical part is focused on summarizing theoretical knowledge of folklore and art work of a child. The practical part presents the project, its individual parts and subsequent evaluation. The result is a recommendation for practice.

Keywords: folklore, child's creative expression, folk traditions

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Velmi děkuji:

- Paní Mgr. Janě Vašíkové, PhD. – za podporu, trpělivost a odborné rady, díky nimž tato práce mohla vzniknout,
- svým nejbližším za podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 FOLKLOR	12
2 ÚLOHA FOLKLORU V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	20
2.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	20
2.2 POSTAVENÍ FOLKLORU V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	24
2.2.1 Dílčí vzdělávací cíle v oblasti Dítě a svět, Dítě a společnost.....	25
3 VÝTVARNÁ VÝCHOVA A DĚTSKÝ VÝTVARNÝ PROJEV	26
3.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA	26
3.2 DĚTSKÝ VÝTVARNÝ PROJEV	27
3.2.1 Vývoj a jednotlivé fáze dětského výtvarného projevu	28
3.3 FÁZE DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 O PROJEKTU	33
4.1 ZDŮVODNĚNÍ POTŘEBY PROGRAMU	33
4.2 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	33
4.3 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ.....	34
4.4 OBSAH PROJEKTU	35
5 TEMATICKÉ ČÁSTI PROJEKTU	38
5.1 SVATOJÁNSKÁ NOC	38
5.2 VALAŠSKÉ KROJE	42
5.3 SVATÝ MARTIN.....	46
5.4 LUCKY JDOU.....	49
5.5 BETLÉM.....	52
5.6 TŘÍ KRÁLOVÉ	56
5.7 LIDOVÝ TANEC	59
5.8 MASOPUST	63
6 EVALUACE PROJEKTU	67
6.1 VLASTNÍ REFLEXE	67
6.2 EVALUACE ŘEDITELKY VYBRANÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY	69
6.3 SROVNÁNÍ SEBEREFLEXE A EVALUACE ŘEDITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY	70
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	73
ZÁVĚR	74

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	75
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	77
SEZNAM OBRÁZKŮ	78
SEZNAM TABULEK.....	79
SEZNAM PŘÍLOH.....	80

ÚVOD

Folklor byl v naší krajině předáván po staletí. V dnešní, až moc uspěchané době, je zapotřebí umět se zastavit a uvědomit si lidské hodnoty. Což je v posledních letech čím dál tím těžší, jelikož tyto hodnoty dětem vždy předávali rodiče, prarodiče... Díky uspěchané a digitální době vzniká mezi generacemi, čím dál větší propast a pokud naše děti nebudeme učit tomu, čemu jsme byli učeni my, jako je uvědomování si přírody, tradic, hodnot, bude vše postupem času zapomenuto. Výsledky práce by tak teoreticky mohly přispět ke zmírnění propasti mezi generacemi.

Oblasti folkloru a výtvarného projevu byly zvoleny z osobního vztahu autorky, která má k oblastem blízký vztah. Folklor nabízí spoustu podob, které nám nabízejí nejrůznější využití v předškolním vzdělávání. Je důležité tyto podoby folkloru a podvědomí o něm dětem dále předávat a vytvořit u dětí vztah k prostředí, v němž žijí. Cílem práce je vytvoření projektu vztahující se k výše uvedeným důvodům volby daného tématu.

Práce je rozdělená do dvou částí, přičemž teoretická část poskytuje informační základnu pro získání poznatků z oblasti folkloru, využití folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu a výtvarném projevu dítěte.

V praktické části budou představeny praktické podoby folkloru a to především folkloru slovesného. Výstupem praktické části bude evaluace vytvořeného projektu a následné zpracování doporučení pro praxi. V této části práce budou využity didaktické organizační formy, metody, prostředky. Projekt bude vyhodnocen na základě sebereflexe autorky a evaluace ředitelky vybrané mateřské školy.

Na základě zjištěných poznatků z realizace bude vypracováno doporučení pro praxi, které bude moci být využito i pro učitele v jiných mateřských školách.

Jako součást práce budou také přiložené záznamy bezprostředních reakcí dětí během jednotlivých činností a jejich odpovědi na kladené otázky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FOLKLOR

V následující kapitole budou rozebrány jednotlivé podoby folkloru.

Folklor je součástí lidstva snad od jeho prvopočátků, objevuje se po celá staletí. Folklor nalezneme ve zpěvu, pohádkách, tanci, výtvarných dílech, či pranostikách. Jančár (2011) v etnologickém slovníku folklor definuje jako osobité, formálně a obsahově vyhraněné projevy hudební, slovesné, taneční a dramatické kultury, které jsou těsně spojeny se způsobem života, tradicemi a myšlením venkovského, městského lidu, či jiných skupin.

Folklor má několik podob. Mezi tyto podoby spadá slovesný folklor, hudební folklor a taneční folklor. Mezi další podoby folkloru by se mohl považovat také například dětský folklor, který se někdy řadí též do slovesného folkloru (Patáková, 2011). Samotné slovo folklor bylo převzato z anglického spojení folk a lore, což znamená lid a tradice. Autorem tohoto označení byl bibliograf William Thoms. Svým významem tak zahrnuje části lidové kultury (Brouček, & Jeřábek, 2007).

Samotný slovesný folklor obsahuje a utváří estetické a morální hodnoty, ale také má funkci poznávací a informativní. V podmínkách českých zemí se dříve používal spíše pojem lidová slovesnost, nebo též ústní slovesnost (Štáfeldová, 2009).

Můžeme zde zařadit veškerou tvorbu, ať už ústní nebo písemnou, která byla, je typická tím, že je a bude předávána z generace na generaci. Slovesný folklor máme možnost nalézt ve formě lyrických, epických, dramatických, nebo i jiných útvarů. Tyto útvary se také mohou dělit na lidovou prózu, malé folklorní formy, lidové písně, lidové divadelní hry, lidové zvyky, lidové pověry, aj. Mezi slovesný folklor bezpochyby patří též tradice, které jsou utvářeny lidmi a též předávány ústní slovesností (Jančár, 2000).

Do hudebního folkloru můžeme zařadit veškerou lidovou písňovou a nástrojovou tvorbu, která je doprovázena dalšími výrazovými prostředky (Jančár, 2000). Hudební folklor se v praktické části bakalářské práce nevyskytuje v takovém měřítku jako slovesný folklor. Z toho důvodu nebude v teoretické části více popisován.

Taneční folklor, je taktéž formován vlivy lidové kultury. Především geografickými, historickými, nebo kulturními podmínkami. Pro moravské prostředí je více typický vokální typ, naopak pro Čechy je více typický instrumentální typ. Pro již zmíněný vokální typ jsou charakteristické točivé, mužské či ženské sólové, párové nebo kolové tance (Borová, 2009).

Lidový oděv – kroj

Lidový oděv chápeme jako soubor oděvních součástí lidové komunity. Vznik lidového oděvu byl přirozenou reakcí na klimatické vlivy, měl jeho nositele před těmito vlivy chránit.

Slova „oděv“ a odívat mají zřetelnou souvislost. Z čeho však vychází pojmenování kroj? Ve slovníku spisovné češtiny nalezneme k pojmu kroj vysvětlení, že se jedná o: „oděv, charakteristický pro určitý kraj, dobu nebo organizaci“. Ale proč zrovna to slovokroj? Označení kroj, vychází možná poněkud překvapivě ze slova „krájet“. Původně se vlněné látky na součásti oděvu tvarovaly krájením, a proto také mělo původní slovo „kroj“ význam tohoto oděvu. Časem se stal kroj pojmenováním tradičního lidového oděvu, který má výrazné znaky (Motlová, 2016).

Kroj, dříve klasický oděv, nyní slavnostní oděv připomínající naši minulost. Oděv, který patří do pozůstatků kultury, který vykazuje zřetelnou vazbu člověka na prostředí, v němž žije, na jeho fyzický i psychický potenciál. Měl proto kromě funkce praktické také funkci rozlišovací. Díky tomu je jasným obrazem času a místa jeho užívání, odráží věk nositele a generační příslušnost nositele, styl práce, kterou vykonává, jeho majetnost či chudobu. Kroje se neliší pouze podle regionu, záleží na jeho vazbě k typu krajiny, kde vyzrál (Langhammerová, 2017).

Na území České republiky byla vytvořena v průběhu celé naší historie nesmírně široká paleta lidových krojů.

Valašský kroj

Valašsko, horská oblast západních Karpat, ležících na severovýchodě českého území, Beskyd a Jeseníků, domov Valachů a Slezanů. Pro charakter zdejších krojů je typický ráz krajiny, který udává nutnost praktičnosti kroje. Ještě ve 20. století se stával v některých dědinách pracovní kroj každodenním oděvem. Například v obci Rusava byl kroj tradičním oděvem, zejména starší generace, až do 40. let 20. století. Valašské ustrojení je velice spjaté právě se zmíněným horským terénem a tradicí karpatských hor. Proto i jeho vzhled je typický pro tuto oblast. Kroj musel být praktický, aby se v něm dalo pracovat (Langhammerová, 2017).

Ženský kroj

Ženský kroj má charakteristickou barevnost - bílou, tmavě modrou a červenou. Bílá nebo někdy nazývaná jako bělavá je barvou plátna, které se užívalo na spodní část nazývanou jako „rubáč“, dále na vrchní košilku s nabranými rukávci a vrchní, vpředu nesešitou sukni neboli „kasanku“. Na „kasanku“ se váže široká zástěra z drobně vzorkovaného modrotisku, která sahá ke kotníkům. Na košilku dále patří živůtek, který je ušit z tmavě červeného sukna s lemováním. Lemování živůtků se liší podle oblastí, které spadají do oblasti Valašska, stejně jako zdobení košile se odráží od místa, kde nositelka žije (Langhammerová, 2017).

Žena má hlavu jen prostě upravenou. Dívky mají vlasy spletené do copů a to do jednoho nebo do dvou. Ženy vdané mají vlasy sčesané pod čepec, který je vyšívaný zoubky a na něm je uvázaný bílý nebo červený šátek. Typickým prvkem se pro valašský kroj stává převážně obuv. Jsou to takzvané „krpce“. Krpce se skládají z kožených opánek, jsou vytvořené z kusu kůže, shrnuté a k noze přivázané řemínkem. Do nich se obouvají vzorové pletené ponožky. Krpce se většinou používaly v teplejších částech roku, v zimě je vystřídal plstěné „papučky“. V chladnější části roku se na kroj oblékaly beraní kožíšky, nebo častější a dostupnější „vlnáky“ - vlněný pléd (Langhammerová, 2017).

Mužský kroj

Mužské lidové kroje mají podobnou barevnost jako ženské lidové kroje. Základ tvoří klasická bílá plátěná košile s rovnými volnými rukávy. Košile patří mezi nejstarší a nejdůležitější prvek mužského kroje. Některé oblasti Valašska mívají košili vyšitou v oblasti hrudníku, kolem límečku, spojích nebo na konci rukávů. Vyšivky jsou obvykle v přírodní, neboli žluté barvě, někdy střídající modrou nebo červenou barvu. U novějších krojů mají vyšivky i růžovou či fialovou barvu. Na košili se obléká vesta. Ta je tlumeně červená a zdobená šňůrováním. Délka vesty je pro celé Valašsko shodná, a to okolo 45 až 50 cm. Vesty se nosí volné, knoflíky na ní mají pouze dekorační charakter. Kalhoty v mužském valašském kroji jsou nazývány jako nohavice, nebo gatě. Nohavice jsou šité ze sukna a jsou dlouhé až ke kotníkům. Jsou úzké a většinou v temně modré barvě, v některých oblastech ale i v tmavě fialové nebo naopak bělavé. V pase jsou drženy dlouhým úzkým řemínem, který je zdobený kovovými cvoky. Přes nohavice se oblékají silné vlněné ponožky a krpce. Někdy se místo vlněných ponožek užívá soukenných „kopytců“, což je měkká obuv typu ponožek, která je ušitá z bělavého sukna. „Kopytce“ se obouvaly stejně jako vlněné ponožky do krpců. V zimě se využívaly stejně jako u ženského kroje zimní plstěné papuče

a další různé druhy obuvi. V zimě a v chladnějších oblastech se oblékal kabát, který měl nositele v nehostinných podmínkách ochraňovat. Muži nosili jako pokrývku hlavy klobouk. Klobouky byly různých tvarů, zdobené vyšívanými mašlemi a lišily se dle oblasti Valašska, kde nositel žil (Langhammerová, 2017).

Obrázek 1-1: Valašský mužský a ženský kroj

Svatojánský svátek

Svatojánský svátek patří mezi jeden z nejvýznamnějších svátků v roce. Jeho původ vychází z oslav letního slunovratu, který je protipólem toho zimního, který probíhá kolem námi slavených Vánoc neboli svátku Narození Páně. V pozdějších dobách se z dříve pohanského rituálu stal svátek křesťanský. Zasloužil se o to svatý Jan Křtitel, a proto máme dnes pro tento svátek označení jako svatojánský svátek, svatojánská noc,....

Sv. Jan Křtitel

Jan se narodil do rodiny kněze Zachariáše, jeho matkou byla Alžběta, která byla příbuznou Panny Marie. Jan byl vrstevníkem Ježíše Krista (Šottnerová, 2009). V dospělosti odešel do pouště u Mrtvého moře, kde žil po nějakou dobu jako poustevník. Po čase přišel k řece Jordán, kde začal křtít lidi, kteří se chtěli stát křesťany. Mezi nimi byl i Ježíš. Díky křtu, který vykonal Jan, se podle Bible započalo Ježíšovo působení jako Božího syna.

Počínání Jana a především jeho kritika se nelíbila tehdejšímu vládci Herodu Antipovi a jeho ženě. Ta využila své krásné dcery Salome, aby krále přesvědčila a on jí splnil jakékoli přání. Salomino přání byla hlava Jana, který už v té době byl vězněn ve vězení (Šottnerová, 2009).

Svatý Jan Křtitel bývá vyobrazován s beránkem, velbloudím rounem, sekerou a křížem. Stal se také patronem a ochráncem mnoha profesí např. tkalcům, pastýřům, zpěvákům, aj. (Večerková, 2015).

Tradice a zvyky

Tradice a zvyky k svátku sv. Jana se vztahují k 24. červnu, respektive k noci předešlého dne. K této noci se vážou lidové obyčeje vztahující se k přírodním kultům, k rostlinám a především k ohni, jehož světlo a zář symbolizuje vrcholící sílu Slunce. K základním složkám svatojánských obyčejů patří neodmyslitelně oheň, voda a rosa, zeleň (Večerková, 2015).

Svatojánské ohně byly velmi rozšířeným zvykem právě v období letního slunovratu. Původní ochranné a magické síly ohně byly zapomenuty a zapálení hranic se stala zábava především pro omladinu. (Vondrušková, 2004) Hranice se skládala z velké jedle, která byla pevně zaražená v zemi. Dívky hledaly devatero kvítí, ze kterého poté uvily věnce a ty se pověsily na jedli. Kolem stromu se vytvořila hranice z chrástí a chvojí. Velmi oblíbené bylo přeskakování hranic chlapani se svou milou nebo prohazování věnečků svým milým (Šottnerová, 2009).

Zlaté kapradí

V období letního slunovratu se věřilo, že se otevírají skály a země vydává své poklady. Lidé se vydávali hledat nejen byliny, které je měly přes celý rok ochraňovat od nemoci, ale také hledali zlaté kapradí. Lidé věřili, že pokud se jim podaří najít zlaté kapradí, poté najdou poklad. Magický květ vykvétal podle pověstí o půlnoci a vydával jasnou záři. Komu se povedlo zlaté kapradí najít, mohl si odnést pouze tolik jmění, kolik sám potřeboval, pokud by vzal více, než sám potřebuje skála nebo země by se nad dním navždy zavřeli a on by navždy propadl peklu (Trnková & Trnka, 2016).

Svatý Martin

Svátek svatého Martina spadá na 11. 11. Tento termín podle hospodářského kalendáře byl považován za předěl teplého a chladného období neboli počátek zimy. Na Martina se konaly nejrůznější výroční trhy a v mnoha místech martinské posvícení/hody. I když se například v dané obci drželo posvícení či hody i v jiné termíny, neznamenalo to, že by se na Martina neveselilo. Veselilo se vždy, jakákoliv příležitost byla brána jako možnost se sejít a pobýt spolu (Motlová, 2016). K martinskému svátku se vztahovalo i vyřizování obecních

záležitostí, jako například valná hromada, kterou následně doprovázela sousedská taneční zábava, vyplácení zaměstnanců (Skopová, 2014).

Podle historických pramenů se sv. Martin narodil již ve 4. století, přesněji roku 316 do rodiny římského důstojníka. Svě dětství prožil v Pavii, která se nachází na severu Itálie. Jako mladý nedobrovolně, na přání svého otce vstoupil do armády. Podle legendy se vypráví, že jednou v zimě projížděl na bílém koni městskou branou a potkal mrazem promrzlého tuláka. Martin neměl u sebe nic víc, nežli svůj červený vojenský plášť. Rozpůlil ho svým mečem a část daroval tulákovi a tím se s ním rozdělil o teplo. Následující noci měl sen, ve kterém se mu zjevil Kristus a držel polovinu jeho pláště, to byl také důvod, proč Martin odešel od císařské armády a začal žít skromný a zbožný život jako poustevník. V pozdějším věku byl zvolen biskupem v Tours, ale i tak svůj způsob života nepozměnil. Díky tomu si získal velkou oblibu. Po jeho smrti (roku 397), byl prohlášen Vatikánem za svatého (Šottnerová, 2009).

Hlavním smyslem a významem legendy je, že se vše odehrávalo na konci podzimu a začátku zimy, kdy v přírodě ubývá světla a tím i vnějšího tepla. V dohledné době jsou, ale i Vánoce, neboli doba kdy se v lidských srdcích hromadí láska a štědrost, vnitřní světlo a teplo. To je nejdůležitější symbol v Martinově dobrém skutku (Šottnerová, 2009).

Ke sv. Martinu patří nejrůznější tradice. Mezi nejznámější a nejdodržovanější je nejspíše svatomartinská husa, která se podávala na svatomartinský svátek. Husy se na tento den speciálně krmily, aby se z nich najedlo celé stavení. Podle legendy se svatomartinská husa dělá právě proto, že svatého Martina při kázání rušily husy, a proto za to pykají na svatomartinském pekáči. Podle druhé legendy se naopak Martin schovával před svojí volbou biskupem ze skromnosti v husníku, ale husy ho svým kdákáním prozradily (Šottnerová, 2009).

Lucky jdou

Lucky jdou, neboli svátek svaté Lucie či tradiční Lucky, je tradice, která se dodržuje již několik staletí. Dodržovala se vždy 13. prosince, kdy stavení navštěvovaly bíle oděné postavy, které nikterak nemluvily, na obličejích měly škrabošku a děsivý bílý zobák. Takto oděnou osobu už často na Lucii nepotkáme (Vondrušková, 2004). Jelikož tato tradice se pomalu vytratila z naší společnosti. Ale i tak jsou oblasti, kde se snaží tradici oživit jako je například Valašské muzeum v přírodě (<https://www.vmp.cz>).

Takto oděné osoby obcházely stavení ke stavení a kontrolovaly, zda má hospodyně uklizeno a nepředě. Pokud hospodyně neměla uklizené, či dokonce přadla, Lucky ji udělaly ve světnici ještě větší nepořádek a přízi ji všude poházely (Vondrušková, 2004).

Betlém

Vánoce, čas radosti, veselosti, laskavosti. Pod tímto pojmem už bohužel málokdo slaví Vánoce a uvědomuje si, proč jsou natolik důležité.

Jedná se o tradici, kde se mísí jak staré zvyky, tak se také vytvářejí nové zvyky. Období dnešních Vánoc, bylo již dříve pro lidstvo významným obdobím. Ještě předtím, než se z něj stal křesťanský svátek, býval to jeden z klíčových momentů, kdy se blížil zimní slunovrat a tím i narození nového slunce. Až v pozdějších dobách se začalo tradovat o narození Božího syna a tím postupně přešla pohanská tradice na křesťanskou tradici (Vondrušková, 2004).

Betlémy, v dnešní době známe jako místo, kde je vyobrazováno narození Jezulátka. Neboli také chlív, či jeskyni poprvé napadlo vyobrazit budoucího zakladatele františkánského řádu, Františka z Assisi. Jeho nápad se ujal a začal se šířit po celé Evropě. Betlém byl vždy považován za nejdůležitější symbol Vánoc. Až v pozdějších dobách, kolem 16. Století, začal mít stejnou váhu i vánoční stromeček. U nás tomu bylo až začátkem 19. Století (Bestajovsky, 2008).

Lidé si u Betléma vždy připomněli, co prožili za celý rok, vše dobré i to špatné a též si vzpomněli, že vždy může být hůř a je třeba si pomáhat. Též si připomínali cestu Marie a Josefa do Betléma, co následné poutníky, kteří chtěli spatřit Jezulátko (Vondrušková, 2004).

Tři králové

My tři králové jdeme k vám.... To je popěvek, který není určitě nikomu cizí. Jedná se o jednu z tradic, která se dodržuje po celé naší zemi. Ačkoliv tříkrálová tradice v druhé polovině 20. století málem zanikla, podařilo se jí opět vrátit na výsluní. Tří králová obchůzka spadá na 6. ledna a tímto dnem by mělo končit vánoční období (Vondrušková, 2004).

Kdo to byli vlastně tři králové? Zrodili se díky středověké legendě. Ta popisuje, jak v den, kdy se narodilo Jezulátko v Betlémě, přišli také od východu mudrci s dary a malému dítěti se poklonili. Cestu jim ukázala hvězda, též někdy nazývaná kometa. Legenda ze začátku neuvádí, kolik mudrců bylo, jak vypadali. Lidé si je z počátku představovali různě, až po-

stupem času se ustálilo, že byli tři a jejich podoba, která je nám známá do dnes. Postupem času také proběhla záměna a z mudrců se stali králové, které lidé nazývali Kašpar (Caspar), Melichar a Baltazar. Tříkrálovou tradicí je, že doby obchází tři postavy převléknuté jako králové, s korunami na hlavě a posvěcenou křídou píšou nad dveře K+M+B. (Vondrušková, 2004).

Masopust

Pod pojmem masopust se skrývá celé období od Tří králů až po začátek půstu, jež má předcházet před Velikonocemi. Jelikož Velikonoce jsou pohyblivým svátkem, proto i masopust nemá daný přesný termín, který by se opakoval. Oslavy masopustu byly vždy společenskou záležitostí. Písemné doklady jsou již ze 13. Století, ale původ masopustu nejspíše sahá ještě dále do minulosti. Pro masopust jsou typické průvody masek, hodování a nakonec pochování basy. Tento akt by měl znamenat, že až do Velikonoc, nesmějí být žádné taneční či jiné oslavy a lidé by měli začít s půstem (Skopová, 2014).

Mezi důležitou součástí masopustu spadají také již zmíněné masky, které se vážou na konkrétní oblast, kde průvod obcházel. Na Valašsku nesměl v žádném průvodu chybět medvěd, kominík, klibna (kobyła), bába s nůši, žid, nevěsta, slaměný, či laufr (biřic s papírovou čepicí). K těmto tradičním postavám se přidávali další, jako byli například další řemeslníci, zvířata, aj. (Bestajovsky, 2008).

2 ÚLOHA FOLKLORU V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Kapitola se zabývá kurikulárním dokumentem, kterým je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, jímž by se měly předškolní vzdělávací zařízení řídit. Obsahem kapitoly je zejména nalezení opory pro realizaci popisovaného projektu (viz. praktická část), a to v oblastech společenskovedního vzdělávání, které jsou v kurikulárních dokumentech také obsaženy.

2.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

V následující kapitole bude rozebrán obsah Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Stručně představeny jednotlivé oblasti, které jsou programem nabízené a najít v nich prostoru, kde mohou být vhodně začleněny a uplatněny různé prvky folkloru.

„Rámcové vzdělávací programy vymezují cílové zaměření vzdělávání na daném stupni. Charakterizují priority, cíle, klíčové kompetence a obsah v širších oblastech (např. jazyk a komunikace, člověk a zdraví). Na základě těchto rámcových programů školy vytvářejí školní vzdělávací programy.“ (Průcha, Walterová & Mareš, 2013, s. 241 - 242)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, dále pouze RVP PV je kurikulární dokument, který zařizuje Národní program pro rozvoj vzdělávání – Bílá kniha, jenž formuluje základní cíle pro celý systém školní vzdělávací soustavy. Jedná se o závazný dokument, který vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Stanovuje elementární vzdělávací základ pro pedagogickou činnost mateřských škol, které jsou zařazeny do sítě mateřských škol a pro přípravné třídy při základních školách. Představuje komplexní rámec a zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů a pro vlastní činnost učitelky/učitele v mateřské škole (Průcha, Koťátková, 2013, s. 77).

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vznikl během několika let. První verze byla zveřejněna již v roce 2001. Postupně byl upravován, aby vyhovoval potřebám pedagogů, legislativě a společným principům kurikulární reformy. Pilotován byl v roce 2004 a od 1. září 2007 se stal závazně platným dokumentem pro všechny mateřské školy. Od roku 2007, kdy se stal dokument závazným, prošel několika úpravami a změnami (Bečvařová, 2010).

Učitel by se měl snažit být otevřený změnám, které tento program nabízí. Mám tím na mysli především učitelův volný výběr činností ve vzdělávání a obohacování z různých oblastí, ať už se jedná o přírodovědné, předmatematické, předčtenářské, umělecké nebo jiné další oblasti. Učitel by neměl mít strach těchto možností využívat a mít kladný přístup k těmto změnám, které by mohly přispět a obohatit všestranný rozvoj dítěte, o který nám v předškolním vzdělávání jde a měl by ho každý učitel podporovat.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se již v začátku tohoto dokumentu zmiňují hlavní principy. Z několika uvedených principů, jsou zde uvedeny také dva principy, jenž jsou vhodné pro rozvoj podvědomí dětí o folkloru i o výtvarném projevu:

„umožňovat mateřským školám využívat různé formy i metody vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám.

„akceptovat přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítat do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018, s. 5)

V Rámcovém vzdělávacím programu je zahrnuto pět vzdělávacích oblastí. Těmito vzdělávacími oblastmi jsou: biologická, psychologická, interpersonální, sociálně – kulturní a environmentální. Výše zmíněné oblasti jsou v Rámcovém programu pro předškolní vzdělávání nazvány jako:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

„Čím úplnější a dokonalejší bude propojení všech oblastí vzdělávání, a zároveň i podmínek, za kterých probíhá, tím bude vzdělávání přirozenější, účinnější a hodnotnější.“ (Smolíková a kol., 2006, s. 15)

Dítě a jeho tělo

Dítě a jeho tělo, též tak oblast biologická, se zaměřuje na stimulaci a podporu růstu neurosvalového vývoje dítěte, podporu fyzické pohody, zlepšení fyzické zdatnosti i pohyblivosti a zdravotní kulturu. Důraz je především kladen na rozvoj pohybového aparátu a manipu-

lační dovednosti. Díky této oblasti by si děti měly osvojovat sebeobslužné dovednosti a zdravé životní návyky a postoje (Fichnová & Szobiová, 2012).

RVP PV uvádí v souvislosti se specifickými cíli jako hlavní činnosti a příležitosti pro tuto oblast například lokomoční dovednosti, jako jsou například chůze, skoky, poskoky, lezení, běh, aj. Uvádí také nelokomoční dovednosti, mezi které můžeme zařadit například změny poloh, základy gymnastiky či turistiky, sezónní činnosti, míčové hry, smyslové hry, konstruktivní hry, či grafické hry, také hudební činnosti (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

Dítě a jeho psychika

V oblasti Dítě a jeho psychika, neboli také v oblasti psychologické, patří mezi hlavní záměry podpora duševní pohody, psychické zdatnosti a také odolnosti dítěte. Dále by tato oblast měla rozvíjet intelekt dítěte, řeč a jazyk, poznávací procesy a funkce, vůli, city, sebepojetí a jeho nahlížení na vlastní já, kreativitu a sebevyjádření (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

Vzdělávací oblast Dítě a jeho psychika je rozdělená do tří dalších podoblastí:

1. Jazyk a řeč

Z této podoblasti může pedagog využít činnosti, jako jsou artikulační, sluchové, řečové, hry se slovy a artikulací, slovní hádanky, rozhovory, zpěv a mnoho dalšího (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

„Dítě by si mělo osvojovat nové poznatky, získávat zkušenosti zejména na základě vlastního prožitku.“ (Šmelová, 2004, s. 114)

Jak uvádí Šmelová (2004), dítě se nejlépe učí díky tomu, co vidí a co je mu předváděno. Dítě by mělo mít možnost a příležitost pozorovat kulturní, ale také technické a přírodní objekty. Moci s nimi manipulovat a tím i experimentovat a využívat tak své smyslové ústrojí a vymýšlet námětové hry. Z toho důvodu by dítě mělo mít v prostředí mateřské školy k tomu uzpůsobené podmínky natolik, aby mohlo tyto schopnosti rozvíjet.

2. Sebepojetí, city a vůle

Děti bychom měli rozvíjet pomocí činností, které jim budou přinášet uspokojení, radostný a estetický prožitek. Činnosti by měly být zaměřené, aby se dítě rozvíjelo v tomto směru na

poznávání lidských vlastností a k vlastní identifikaci. Mateřská škola by se měla stát podnětným prostředím, plným pohody, přátelství a bezpečí.

Dítě a ten druhý

Oblast Dítě a ten druhý, nebo také oblast interpersonální, je dle Smolíkové a kol. (2006) oblastí, kdy by mělo být hlavním záměrem pedagoga podporovat utváření vztahů dítěte k jiné osobě, ať už se jedná o jeho vrstevníka, či někoho dospělého a posilovat komunikaci mezi těmito osobami.

Aby tyto cíle byly naplněny, je vhodné využívat interaktivní hry, dramatické činnosti, hry které podporují kooperaci a mezilidské vztahy (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

Dítě a společnost

Dítě a společnost neboli oblast sociálně – kulturní by měla uvést děti do světa lidí a do jeho pravidel soužití. Také by měla děti uvést do světa materiálního, duchovního, kulturního a světa umění. To vše díky osvojování si návyků, dovedností nebo postojů, které nabízí společnost, ve které vyrůstá. Tyto návyky, dovednosti, postoje je vhodné prohlubovat v dítěti pomocí společenských či námětových her, dramatizací, výtvarnou a hudební činnosti (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

Dítě a svět

Tato oblast reprezentuje environmentální oblast, jejíž úsilím je vybudovat u dítěte elementární podvědomí o světě, který ho obklopuje. Také v něm chce založit základní podvědomí vlivu člověka na životní prostředí, ať už od nejbližšího okolí až po světové problémy (Smolíková, 2006).

K tomu abychom u dítěte probudili zájem o tyto elementární poznatky, nám poslouží poznávání okolí mateřské školy, jako je například školní zahrada, blízký les, či park. Dále se dá využívat literatura, spolupodílení se na péči o prostředí v blízkém okolí. Vše by mělo probíhat s kognitivním propojení všech činností, které dítě bude vykonávat, aby si dítě postupně uvědomovalo nutnost chránit prostředí, ve kterém žije a bude žít (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

2.2 Postavení folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Z přehledu vzdělávacích oblastí, které byly nastíněny v předešlé podkapitole nám RVP PV, poskytuje dostatek prostoru pro začlenění výtvarného projevu a i folkloru do požadavků rámcového programu.

V každé oblasti najdeme prostor, kde bychom mohli uplatnit výtvarný projev propojený s folklorem. V oblasti Dítě a jeho tělo najdeme možnosti pro využití tanečního folkloru, či ještě vhodnější dětského folkloru, kde můžeme využít dětské hry, které nalezneme například v díle Františka Bartoše *Naše děti*, či Františka Sušila *Moravské hry a obyčeje*. Tyto publikace nám nabízejí široký výběr her, pomocí nichž můžeme rozvíjet motoriku, rozšiřovat a obohacovat tvořivý svět dětí. Díky tanečnímu folkloru, který se nedá uskutečňovat bez pomoci hudebního folkloru, lze využívat lidových pohybových her, při kterých si děti zakládají pohybovou průpravu, učí se správnému postavení při chůzi a následně při tanci. Při tanci se též procvičují dovednosti, jako jsou poskoky, poběhy, aj.

V oblasti Dítě a jeho psychika nám může pomoci slovesný folklor, do kterého spadají lidové pohádky, legendy, pověry, říkanky a další, které se tradují po celá desetiletí až staletí a napomůžou nám k procvičení výslovnosti a prohloubí slovní zásoby u dětí. Také u dětí probouzejí estetickou stránku osobnosti.

V oblasti Dítě a ten druhý se folklor může podílet na vzájemné komunikaci, spolupráci a poznávání dětí mezi sebou. Hlavním faktorem bude především spolupráce, která je ve folkloru přirozená. Jelikož folklor nevytváří jenom jednotlivce, ale především skupiny lidí.

Nejvíce příležitostí nám nabízí oblast Dítě a společnost a oblast Dítě a svět, neboli oblast sociálně-kulturní a environmentální, kde se děti mohou seznamovat jak s folklorem skrze výtvarné činnosti. Jelikož v této oblasti jde především o seznámení dětí s kulturou a s uměním. Dětem můžeme díky této oblasti více přiblížit svátky, slavnosti, či hmotné dědictví folkloru, jako jsou například kroje. Folklorní témata můžeme využívat v běžném chodu mateřské školy, ale také v projektovém vyučování.

Folklor může plně vyhovovat požadavkům, které stanovuje RVP PV. Záleží ovšem na zodpovědnosti, osobnosti a přístupu učitele/ky, jakým využije daný prostor a možnosti ve výchovně vzdělávacím procesu.

Když jsme se blíže seznámili se vzdělávacími oblastmi, vyplývá nám z toho, že oblast Dítě a společnost a Dítě a svět jsou nejvhodnějšími oblastmi, ze kterých budu vycházet v projektu, který je blíže popsán v praktické části práce. V každé dané oblasti jsou stanoveny dílčí cíle, které vyjadřují, co by měl učitel u dětí podporovat a sledovat. Ve vzdělávací nabídce je učitelům nabízen souhrn činností k naplňování cílů. Očekávané výstupy představují dovednosti a postoje dítěte, kterých by na konci předškolního vzdělávání mělo dosáhnout. V poslední části se nachází rizika, která můžeme chápat jako doporučení pro učitele, čemu by se měl v budoucnu vyvarovat (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

2.2.1 Dílčí vzdělávací cíle v oblasti Dítě a svět, Dítě a společnost

Ve vzdělávací oblasti Dítě a svět je účelem u dítěte podporovat podvědomí o okolním světě a jeho vlivu na životní prostředí. I tady je možné nalézt dílčí cíle, které se vztahují ke společenskovednímu vzdělávání:

- „seznamování se s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu,
- rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám

vytváření elementárního podvědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018, s. 26)

Vzdělávací oblast Dítě a společnost má za úkol uvést dítě do společenství ostatních lidí, do světa kultury, umění. Na tomto základě pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, postoje, návyky. Společenskovední vzdělávání, se tady objevuje již v několika dílčích cílech:

- „seznamování se se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků prostředí, v němž dítě žije,
- rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte, chovat se prosociálně a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí a zvládat jeho změny,

vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018, 25).

3 VÝTVARNÁ VÝCHOVA A DĚTSKÝ VÝTVARNÝ PROJEV

Kapitola se zabývá pojmem výtvarná výchova a jeho pojetí v předškolním vzdělávání. Dětským výtvarným projevem a jeho vývojovými fázemi.

3.1 Výtvarná výchova

„Výtvarná výchova, přes soustředěné úsilí teorie i praxe oboru v posledních dvaceti letech, stále setrvává ve skupině předmětů, které zaujímají spíše okrajovou, méně akcentovanou kurikulární pozici. Nevyjasněná pozice výtvarné výchovy je také posilována jejím spojením s výtvarným uměním a jeho tradičním společenským statusem, který se v obecném podvědomí vyznačuje vznešeností a krásou, exkluzivitou, ale také neúčinností, pojmovou neuchopitelností a nesrozumitelností.“ (Slavík, 2013, s. 376)

Výtvarnou výchovou je ve všeobecném vzdělávání obvykle označován vyučovací předmět, který je na základní škole povinný a na gymnáziu povinně volitelný. Rámcový vzdělávací program se snaží vyhýbat označení výtvarná výchova, pokud se jedná o předškolní stupeň vzdělávání, z důvodu upřednostňování integrovaného vzdělávacího působení (Hazuková, 2011).

Většina učitelů v mateřské škole využívá v praxi označení výtvarná výchova i výtvarné činnosti. Oba dva pojmy nejsou podle Hazukové (2011) chybně volené, je však zapotřebí si uvědomovat rozdíl ve významech obou dvou uvedených označení.

Pod pojmem výtvarná výchova si už díky přívlastku „výchovný“ můžeme v pedagogickém kontextu spojovat s dlouhodobým procesem záměrného působení. Toto působení vychází z vychovávajícího na vychovávaného a mělo by směřovat vědomě k předem vytyčeným cílům. Působení je uskutečňováno s využitím předem zvolených prostředků, metod. Naopak přívlastek „výtvarný“ má dva základní významy. První významem je technický a souvisí s využíváním speciálních prostředků. Tyto prostředky by měly působit především na zrak a hmat (tzv. prostředky vizuálně-haptické). Díky tomu je výtvarná výchova odlišná od dalších „výchov“, jako je hudební, pohybová, mravní, které pro realizaci využívají jiných prostředků. Druhým významem je hodnotící. Ten vypovídá o zvlátnostech, které jsou slovy obtížně definovatelné. Výtvarná výchova je ve všech stupních všeobecného vzdělávacího systému chápána jako neoddělitelná jednota obou významů pojmu „výtvarný“ (Hazuková, 2011; Dorance, 2008).

Díky výtvarným činnostem je uskutečňována výtvarná výchova. Výtvarná činnost umožňuje dítěti poznávat různé předměty, kterých se může dotýkat, prohlížet si je, manipulovat s nimi. Napomáhá ke komunikaci s okolním světem a díky nim projevovat emoce i osobnost. Díky vytváření jednotlivých projektů se u dítěte rozvíjí jeho představivost, nápaditost a dítě objevuje radost z výtvarného vyjádření. Díky výtvarným činnostem dítě získává možnost k samostatnosti. Postupně se učí bez pomoci druhých, chystá si a vybírá potřebné nástroje a materiály, zapojuje svou vlastní iniciativu (Dorance, 2008).

3.2 Dětský výtvarný projev

„Všechny hlavní větve, které má mít, vyhájí strom ze svého kmene hned v prvních letech, takže později není třeba nic jiného, než aby rostly.“ (Komenský in Stadlerová a kol., 2011)

Citát Jana Amose Komenského jsem uvedla, jelikož je velmi úzce spjat s vývojem dítěte. Pokud dítě budeme již od útlého věku vést k tomu, aby tvořilo, v pozdějším věku se bude chtít samo rozvíjet.

Než-li přistoupíme k samotnému vývoji dětského výtvarného projevu, měli bychom se zamyslet, co je to vlastně výtvarný projev. Každý autor má svůj vlastní výklad. Proto si dovoluji uvést několik autorů a jejich výklady výtvarného projevu.

Podle Uždila (2002) je dětský výtvarný projev úzce spjat s celkovým duševním životem dítěte a uplatňuje se při něm především představivost a vnímání.

Roeselová (1996) uvádí že, děti v něm vyjadřují pocity a postoje, ale často v něm chybí mluvená řeč. Vyjadřují se výtvarným jazykem, jazykem barev a tvarů.

Podle Vágnerové (2008) jde vlastně o vyjádření svého názoru na svět, kdy děti zobrazují realitu tak, jak ji chápou (Vágnerová, M., 2008).

Všechny tyto výklady autorů by se daly vyjádřit tak, že dětský výtvarný projev je odrazem osobnosti dítěte, jeho vývojové úrovně, vnímání a individuálních zvláštností, či jeho charakteru a je především spojen s celkovým duševním životem dítěte (vlastní vymezení).

Musíme si ovšem uvědomit, že ve výtvarném projevu dítěte se jednotlivá stádia nevynořují náhodně, nýbrž jsou plynulým vyvrcholením předchozího vývoje (Hazuková, 2005). Začátky výtvarné řeči u dítěte můžeme přirovnat k řeči. Tak jak přechází neurčité zvuky jeden do druhého, než se spojí v nějaký věcný význam. I to se děje ve výtvarné řeči. Přechází z neurčitého, zamotaného do jasného a zřetelného. Toto tvrzení už po desetiletí pedagogo-

vé a umělci v raném dětství uznávali a ve svých dílech zmiňují, že v raném dětství a dětství umění čerpá z různých oblastí jako je právě již zmíněná řeč, obraz, zvuk a pohyb. Tyto oblasti umožňují budovat jisté formy, které mají další význam v pozdějším věku (Wright, 2010).

3.2.1 Vývoj a jednotlivé fáze dětského výtvarného projevu

V podkapitole Vývoj a fáze dětského výtvarného projevu, bude nastíněný vývoj dětského projevu a vývojové stádia dětského výtvarného projevu dle několika autorů.

„Výtvarný projev je výsledkem vyrovnávání se individua se světem a je projevem celé osobnosti, nejen úzké složky psychiky. Uplatňuje se v něm emocionální i racionální poznávání a logické myšlení.“ (Hazuková, & Šamula in Vořáková, 2015)

Samotný výtvarný projev má pro dítě velký význam, jelikož jak již uvádí Uždil (2002) historie dětské kresby spadá již do pravěku. Mezi první kresby, u kterých je jako autor považováno dítě (děti), se datuje již na období zhruba před 30 000 lety. Jedná se o otisky prstů nebo celých dlaní v jílových stěnách jeskyň. Také po celou dobu starověku se setkáváme s nejrůznějšími obrazci, nápisy které se dochovaly na stěnách duchovních budov a za jejich autorství lze považovat dítě. Mezi prvními písemnými zmínkami, které se nám dochovaly do dnešní doby, je uvedeno, že již Aristoteles (384 – 322 př. n. l.) uváděl, jak využít modelování z hlíny či vosku v edukativním prostředí.

Také Jan Amos Komenský věnoval svůj pedagogický zájem výtvarným činnostem a prosazoval spontánní dětskou kresbu. Své myšlenky uvedl v naddobové knize Informatorium mateřské školy. Samotné kresbě a jejímu významu k poznání člověka se také věnovali autoři, jako byl J. J. Rousseau (1712 – 1778), J. H. Pestalozzi (1746 – 1827), František Čada (1865 – 1918), či Otakar Hostinský (1847 – 1910) (Uždil, 1980).

Tímto velmi rychlým vletem do historie zjišťujeme, že již v dávném pravěku byl výtvarný projev pro dítě velmi důležitým dorozumívacím prostředkem, díky kterému se dítě dorozumovalo s jeho okolím už tehdy, když ještě dítě nemělo dostatečně rozvinutý jazykový aparát, či bylo jenom stydlivé. Tento model zůstal v dítěti zakotvený až do dnešní doby (Davido, 2008).

3.3 Fáze dětského výtvarného projevu

George Henri Luquet v roce 1913 rozdělil dětský výtvarný projev do čtyř stádií, které jsou velmi přínosné pro učitele/ky v předškolním vzdělávání při práci s dětmi.

- Náhodný realizmus
- Nepochopený realizmus
- Intelektuální realizmus
- Vizuální realizmus (Šupšáková, 2000)

Dle Davida (2008) je výtvarný projev podobný, jako ho definoval už dříve Piaget:

- Období „skvrn“
- Období „čmáranic“
- Stádium „čarání“
- Stádium „hlavonožců“ a „paňáků“

Podle Vágnerové (2017) se dělí dětský výtvarný projev do fází:

- Fáze presymbolická (senzomotorická)
- Fáze přechodu na symbolickou úroveň
- Fáze přechodu k vizuálnímu realismu

I když autoři rozdělují dětský výtvarný projev na několik na sebe navazujících fází, které se vážou k věku dítěte, vždy je potřeba mít ohled na individualitu každého dítěte, se kterým pracujeme. Jelikož u každého dítěte probíhá přechod na danou fázi individuálně a nemusí být závislý na věku dítěte.

V následujícím textu se bude rozdělení do fází odrážet od dělení Vágnerové (2017), ale budou se zde odrážet i rozdělení jiných autorů, kteří byli výše uvedeni.

Období „skvrn“

„Dítě velmi rádo čmárá všemi směry, aniž by tužku vedlo.“ (Davido, 2008, str. 21)

Podle Davida se dětská kresba vyvíjí v závislosti na individuálním vývoji jedince, a to bez ohledu na jeho umělecké schopnosti.

Období „čmáranic“

Stádium čmáranic přichází kolem jednoho roku dítěte. První čmáranice se rozvíjí jen v oblasti obecného pohybu. Jedná se tedy o pohyb celého těla. Později se omezuje na pohyb ruky, který vychází z ramenního kloubu. Úlohu podružnou mají naopak loketní kloub a zápěstí, které slouží v tomto období pouze jako podpěrné. Dítě v tomto období nedokáže

ještě respektovat plochu, ale s přibývajícím věkem, kdy se také zdokonaluje jeho výtvarný projev, ji začíná respektovat a řídit se jí (Davido R., 2008).

Stádium „čárání“

Stádium čárání bezprostředně následuje po předchozím období čmáranic. Toto období souvisí s celkovým rozvojem dítěte. Zatímco v období čmáranic dítě prvotně zajímá hlavně to, že zanechává určitou stopu, která je pro něho nová a zajímavá, tak v období čárání dostávají tyto stopy zcela nový význam. Jelikož mizí prvotní překvapení z účinku výtvarných materiálů, které jsou dítěti předkládané. Též pohyby jsou znázorněny pravotočivou, či levotočivou linií, která může připomínat spirály (Uždil J., 2002).

Čáranice jsou rozdělovány do dvou kategorií a to do bezobsažných a obsažných čáranic. V období bezobsažných čáranic dítě kreslí a má ze vznikající stopy především radost. Tyto kresby díky neuzavřeným spirálám, které se liší velikostí a silou přítlaku, mohou být někdy připodobňovány k takzvané „akční malbě“ (Davido R., 2008).

Naopak v obsažných čáranicích se již objevuje vliv koordinace drobnějších kloubů a svalů. Objevují se nové kresebné útvary, jako jsou přímky, krátké čáry, lomené čáry, shluky, vlnovky. V obsažných čáranicích se začínají objevovat kresby, které jsou již spojené s určitou představou dítěte a díky této představě, kterou dítě má, dokáže svůj výtvarný počin popsat, pojmenovat (Löwenfeld in Lhotová, & Perout, 2018). Jde o prvotní obrysy, které sice dítě pojmenuje, také ví, co chce kreslit, ale podobnost s realitou je povětšinou pouze náhodná. Na těchto kresbách si ovšem dítě začíná uvědomovat podobnosti vzniklého zobrazení s něčím reálným (Vágnerová, 2017).

Stádium „hlavonožců“ a „paňáků“

Stádium hlavonožců se vyvíjí kolem třetího roku života a to v závislosti na předešlém stádiu, kdy dítě dává svým výtvarům již určitý obsah. Dítě se v tomto období začíná snažit znázorňovat lidskou postavu. U kresby hlavonožců je zcela běžné pokřivení, či vynechání částí těla (Stadlerová, 2011).

Postavu dítě většinou vyznačuje uzavřeným kruhovým tvarem s drátkovitými nohami na jeho spodním okraji. Detailů se na kresbě vyskytuje poskrovnu a tím vzniká již prvotní znázornění zmíněného hlavonožce. Postupem času dítě přidává více detailů, jako jsou další části těla, jako jsou ruce, prsty, vlasy, detaily na obličejí. Paňák vzniká díky přiřazení více rozlišovacích znaků. Těmito znaky může být například sukně, vousy, knoflíky na oblečení,

náušnice, aj. Těmito znaky dítě naznačuje pohlaví paňáka. Též velikost samotného paňáka má velkou důležitost o jeho významu. Čím je paňák větší, tím je pro dítě podstatnější. Většinou znázorňuje někoho, kdo je pro něho důležitý - nejčastěji rodiče (Nedvědová, & Zatloukalová, 2000).

Intelektuální realizmus

Jakmile má dítě získanou představu o vlastním těle a jeho situování v prostoru, začíná kreslit samo sebe. Toto vědomí se utváří postupně a to díky opakovaným zkušenostem. V tomto období je obvyklá transparentnost, která spočívá v tom, že je vidět vnitřek vyobrazeného objektu. Jako ideální příklad se dá uvést například kresba domu, jehož neviditelnými zdmi máme možnost vidět, co se děje uvnitř. Dalším příkladem může být auto, ve kterém nevidíme pouze hlavy, popřípadě ruce v oknech, nýbrž celé postavy. Transparentnost bývá u dětí zpravidla do sedmého až devátého roku života. Též v tom období se projevuje prvek sklápění, při kterém má dítě obtíže rozeznávat, co je horizontální a vertikální. Jak ve sklápění, tak v transparentnosti dítě kreslí to, co vidí, či zná (Dvořáková, 2015).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 O PROJEKTU

Program nese název – Výtvarnou tvorbou k poznání folkloru. Projekt je rozvržen do 9 měsíců, kdy jednotlivá témata jsou vždy realizována v daný měsíc, kdy jsou společností dodržována, aby témata nebyla vytržena z kontextu. Vybraná mateřská škola byla vybrána záměrně, jelikož leží v oblasti Valašska, ale jedná se stále o městskou mateřskou školu, kde se děti nezabývají tolik tradicemi a folklorem, jako například mateřské školy, které se nacházejí na vesnici. Každé setkání je zaměřeno na jiné téma z oblasti slovesného folkloru, tanečního folkloru, či hmotného dědictví folkloru. V projektu se věnuji globálně lidovým tradicím (slovesnému folkloru), které jsou předávány ústně, ale i písemně z generace na generaci. Mezi další témata spadá také lidový oděv či lidový tanec (taneční folklor). Projekt je primárně určen pro děti od 5 do 6 let. Vybranou třídu navštěvuje 12 dětí, na něž je projekt zaměřen. Třída je věkově heterogenní (3 – 6 let) a z toho důvodu se do projektu zapojovaly i děti mladšího věku.

4.1 Zdůvodnění potřeby programu

Z důvodu rychlého vývoje a modernizace společnosti, dochází zejména u dětí v předškolním vzdělávání k základní neznalosti folklorních tradic jejich regionu, jež je obklopuje. Proto je záměrem projektu snaha seznámit předškolní děti s folklorními tradicemi a dalšími součásti folkloru, které je obklopují po celý rok, a vyjádřit je netradičně pomocí výtvarného projevu.

4.2 Charakteristika mateřské školy

Mateřská škola, kterou jsem vybrala pro mou aplikační část bakalářské práce, se nachází ve Zlínském kraji, konkrétně v krajském městě Zlín. Mateřskou školu zřizuje statutární město Zlín.

Mateřská škola má tři třídy, které jsou věkově heterogenní. Ve třídách se nachází děti ve věku od tří do šesti let. Jedna třída má kapacitu 28 dětí a všechny třídy jsou plně obsazeny. Mateřská škola se nachází v jednopatrové, panelové budově. V přízemí se nachází jedna třída, kuchyně a další místnosti (ředitelna, aj), v prvním patře se nachází zbylé dvě třídy. Samotná budova mateřské školy je postavená uprostřed školní zahrady, která je oplocená a dostatečně osázená zelení. Každá třída má na školní zahradě k dispozici kryté pískoviště. Mezi další vybavení zahrady spadají nejrůznější skluzavky, průlezky, sprchy, aj.

Mateřská škola se nachází nedaleko centra krajského města. V blízkosti mateřské školy se nachází další mateřská škola, základní škola i střední škola. V okolí mateřské školy, je velké množství zeleně, parčíků a dalších veřejných dětských hřišť.

Provoz mateřské školy je od šesté hodiny ranní do půl páté odpoledne. Mateřská škola vychází vstříc rodičům s otevírací dobou, kdy velká část z nich pracuje do 16 hodiny.

4.3 Charakteristika dětí

Mateřskou školu navštěvuje celkem 84 dětí, které jsou rozděleny do tří tříd. Jedná se o věkově heterogenní třídy ve věku od tří do sedmi let. Mateřskou školu letos nenavštěvuje žádné dvouleté dítě. Ve třídě, kde probíhala aplikační část bakalářské práce, je od začátku školního roku 2018-2019 k dispozici asistentka pedagoga, která je k dispozici jak učitelkám, tak dětem. Větší děti vydržely u výtvarných aktivit dlouhou dobu, menší děti si splnily, co jsem po nich požadovala, a šly si dále hrát. Ale jak starší tak menší děti vždy projevovaly zájem o to, co jsem pro ně připravila. Během hovoru se snažily zapojovat všechny děti. Tedy až na jednu dívku, která má odklad a moc nekomunikuje ani s dětmi, ani s učitelkami ve třídě. Pokaždé musely být děti dobře motivované a během hovoru jsem musela motivaci neustále upevňovat a podporovat.

Mnou vybrané třídě se nachází 28 dětí, z toho je čtrnáct dívek a čtrnáct chlapců.

4.4 Obsah projektu

	Téma	Cíle	Kompetence	Organizační forma metody	prostředky	Pomůcky
1.	Svatojánská noc	Seznámit se se zvyky svatojánské noci. Seznámit se s novou výtvarnou technikou.	Dítě získá představu o zvycích vykonávaných o svatojánské noci. Dítě dokáže využít výtvarnou techniku v praxi.	Organizační forma: Řízená činnost Metody: Rozhovor, vyprávění, popis, hra,	Netradiční výtvarná technika – malba kávou	Listy kapradiny, zlatá akrylová barva, štětce, lepidlo, káva, voda, výkresy A4, příběh o svatém Janovi a Svatojánské noci
2.	Valašské kroje	Seznámit se s valašským krojem. Rozvíjet pozornost při zkoumání detailů na kroji. Rozvíjet jemnou motoriku.	Dítě dokáže poznat valašský kroj. Dítě si dokáže všimnout drobných detailů na kroji. Dítě dokáže vyrobit napodobeninu modrotisku.	Organizační forma: Řízená činnost Metody: Rozhovor, demonstrace, popis, hra	Netradiční výtvarná technika - tisk z přírodních tiskátek, rezerváž zmizíkem	Mužský a ženský valašský kroj, papírové panenky a papírový kroj, fotografie, výkresy o velikosti A5, tiskátka z brambor, inkoust, štětce, bílá akrylová barva, zmizíkovací pera
3.	Svatý Martin	Seznámit se se svátkem sv. Martina. Seznámit se s netradiční výtvarnou technikou.	Dítě zná svátek sv. Martina. Dítě dokáže využít netradiční techniku.	Organizační forma: Řízená činnost Metody: Rozhovor, vyprávění, hra, popis	Netradiční výtvarná technika - zapouštění akvarelových barev do klovatiny	Výkresy A5, klovatina, štětce, vodové barvy, bílé tenké papíry, tužka, vata, dětský kůň na hraní

5.	Svatá Lucie	Rozvíjet estetické vnímání kulturní tradice. Rozvíjet jemnou motoriku.	Dítě dokáže esteticky vnímat kulturní tradici svého regionu. Dítě dokáže manipulovat s malými kousky papíru.	Organizační forma: Řízená činnost Metody: Rozhovor, vyprávění, demonstrace, hra	Netradiční výtvarná technika – foukaná tuž s kombinací klasické malby a střihání	Výkresy o velikosti A4, inkoust, bílé výkresy, nůžky, tuž, podložky pod dort
6.	Betlém	Podpora spolupráce ve skupině. Rozvoj jemné motoriky.	Dítě dokáže spolupracovat ve skupině dětí. Dítě dokáže pracovat s menšími kusy papíru.	Organizační forma: Skupinové vyučování Metody: Rozhovor, demonstrace, hra, vyprávění	Netradiční výtvarná technika – papírová mozaika	Tři kusy balicího papíru s předkreslenými motivy (Marie, Josef, Ježíš), tuhé lepidlo, barevné krepové papíry, provázek, kolíčky na prádlo, lucerna s elektrickou svíčkou, sláma, molitanové kostky
7.	Tří Králové	Seznámit se s technikou odlévání sádry. Rozvíjet orientaci v prostoru.	Dítě dokáže využít techniku odlévání sádry. Dítě se dokáže orientovat v prostoru třídy.	Organizační forma: Řízená činnost Metody: Rozhovor, demonstrace, vyprávění, hra	Netradiční výtvarná technika - sádrování	Písek, nádoby, sádra, kamínky, zlaté papírové koruny, tavná pistole
8.	Lidový tanec	Seznámit se se základními tanečními kroky. Rozvíjet koordinaci oka a ruky.	Dítě dokáže tančit lehké lidové tance. Dítě dokáže koordinovat pohyb ruky a oka.	Organizační forma: řízená činnost Metody: Rozhovor, demonstrace	Výtvarná technika – malba akvarelem	Výkresy A3, vodové barvy, štětce, lidová hudba, hudební přehrávač

		Podpora správného držení těla.	Dítě dokáže udržovat správné držení těla při tanci.			
9.	Masopust	Seznámit se s tradicí svého kraje. Rozvíjet tvořivost.	Dítě pozná tradici svého kraje. Dítě dokáže tvořit masky.	OF: řízená činnost Metody: rozhovor, hra, práce s knihou	Výtvarná technika - kresba	Tvrdé papírové tácky pod dort, pastelky, fixy, voskovky, nůžky, oděvní guma, děrovačka, fotografie lidových masek, polystyrenová basa, kniha o masopustu

Tabulka 1: Obsah projektu

5 TEMATICKÉ ČÁSTI PROJEKTU

Projekt začíná seznámením se s dětmi ještě před samotnou jakoukoliv činností, z důvodu aby si na mě děti zvykly a chtěly se mnou spolupracovat. V projektu se budeme věnovat méně, ale i více známým folklorním tradicím, přes lidový oděv Valašska až po lidový tanec a tím i hudbu.

Ve všech tematických celcích se objevují reakce dětí na činnosti, které vykonávaly, jejich odpovědi na mnou položené otázky, či jejich komentáře během činností. Pro lepší přehlednost otázek a odpovědí, jsem diskuze dětí zaznamenala pouze do vět s uvozovkami a značením D, jako dítě. Mnou kladené otázky jsou uvedeny v kurzívě.

5.1 Svatojánská noc

Během prvního setkání jsem se rozhodla dětem přiblížit svátek svatého Jana. Svátek svatého Jana připadá na 23. 6., mateřskou školu jsem navštívila po dohodě 21. 6. 2018. Tedy dva dny před svatojánskou nocí, aby si děti nově nabyté vědomosti mohly vyzkoušet v praxi.

Úvodní část

Po mém příchodu do mateřské školy jsem se individuálně s každým dítětem přivítala. Děti v mateřské škole snídají postupně, jakmile přijdou. Když byly předškolní děti po snídání, svolala jsem si jich pár (bylo jich tak 3 -4) a vysvětlila jim, co budeme dělat a děti si začaly připravovat výtvarný materiál. Tímto způsobem svolávání jsem pokračovala, dokud neměly všechny děti připravený materiál k dalšímu tvoření. Před a během tvoření jsem dětem kladla otázky ohledně toho, co právě dělají. Děti, které měly již hotové zlaté kapradí, měly volnou hru, dokud si i ostatní děti nenachystaly výtvarný materiál k další práci.

Hlavní část

Během toho, co dětem schnul výtvarný materiál, svolala jsem si je do kruhu, který jsme vytvořili v herně. S dětmi jsem se ještě jednou přivítala a znovu jim připomenula, kdo jsem a proč tam jsem.

V kruhu jsem měla nachystané zelené kapradí, se kterým děti již pracovaly v úvodní části. Děti se dívaly na zelené kapradí, které jsem nechala kolovat po kruhu z obou stran. Začali jsme si vysvětlovat, co to vlastně držíme a proč to máme v mateřské škole. Pomocí otázek

jsem se snažila děti nasměrovat ke svátku svatého Jana a ptala jsem se následně, zda děti ví, kdo to byl svatý Jan.

„Víte, co je to za rostlinu? Co by to tak mohlo být, neviděly jste ji už někde? Kde by mohla růst?“ Během otázky, co je to za rostlinu a zda si někdo vzpomenu od toho, co jsem se poprvé ptala u výtvarného stolu, jsem požádala dvě dívky, které rostlinu poznaly již tam, aby nám to ještě neříkaly a nechaly zapřemýšlet i ostatní děti. Ostatní děti kapradí pozorovaly a divily se, co je to za vtipné tečky (výtrusnice). Nikdo další nedošel na název rostliny a tak jsem vyzvala dívky, aby to ostatním dětem prozradily. Jeden chlapec si nemohl předtím vzpomenout, a jakmile to dívky řekly, klepl se do hlavy, jakoby tím chtěl říct – „Ano, to vlastně znám.“. Posléze jsme si tedy vysvětlili, že se jedná o kapradí a že ho můžeme najít například v lese. *„Děti proč si myslíte, že jsem vám ho donesla do mateřské školy? Děti, máme zde nějakého Jana, že ano? Honzíku, víš, kdy máš svátek? Nebo kdo ví, co je to vlastně za svátek?“*

Jakmile měly děti jasno, že se jedná tedy o kapradí, začala jsem vést hovor již ke svatému Janovi a ke zlatému kapradí. Převyprávěla jsem dětem příběh o svatém Janovi, kdo to byl. Povíдали jsme si o tom, co je to vlastně svatojánská noc a proč ji slavíme. Děti během rozhovoru poslouchaly a reagovaly na mé otázky a také se zapojovaly samovolně do hovoru a pokládaly samotné otázky proč to tak je.

Po skončení rozhovoru jsem dětem vysvětlila, co se zlatým kapradím budeme dělat dále, že si ještě zahrajeme pohybovou hru na sochy.

Po skončení hry na sochy jsem si postupně opět volala děti k výtvarnému stolu, kde si děti pomocí kávového lógru a pomačkaného výkresu o velikosti A4 přichystaly skálu, na kterou následně přilepily pomocí tekutého lepidla své zlaté kapradí.

Závěrečná část

Po obědovém odpočinku a před pobytem venku jsem si děti svolala do kruhu na koberci a poslala dětem jeden list kapradí, což znamenalo, že kdo držel kapradí, mohl se vyjádřit, co se mu líbilo, či nelíbilo a ostatní děti ho poslouchaly. Většina dětí se vyjádřila kladně, menší děti se nechtěly samy vyjadřovat a někdy to pošeptaly staršímu kamarádovi.

Komunikace a komentáře v průběhu činnosti

Děti byly během práce komunikativní a ptaly se, co je to. Z toho důvodu jsem se snažila nechat na to dojít děti samotné. Já jsem se děti též ptala a snažila jsem se s nimi při práci vést rozhovor.

„Víte, co to máte v ruce?“

D1: *„Jé to je rostlinka.“*

D2: *„Né to není rostlinka, to je list.“*

„A list nemůže být rostlina?“

D2: *„No, asi jo.“*

D3: *„A co je tady to hnědé, to je divné.“ (smích)*

Všechny přítomné děti u stolu si to začaly zkoušet a zkoumat co to je.

„Víte, tomu se říká výtrusnice a tady ten list jich má tady spoustu. Jen se podívejte. Díky tomu z té rostliny vypadnou semínka do hlíny a mechu a vyrostou z nich takové krásné listy. Napadá vás někoho, proč tady máme takovou zvláštní rostlinu? Viděl ji někdo už někde?“

D1: *„Já to viděla v lese, když jsem tam byla s babičkou.“*

D2: *„Já to neviděl.“*

Během rozhovoru při práci poznaly listy kapradí dvě dívky a jeden chlapec věděl, že rostlinu zná a že roste v lese, ale nevzpomněl si na název kapradí. Žádné z dětí nepoznalo, o jaký svátek se jedná.

Při komunitním kruhu děti odpovídaly na mé otázky pohotově a zkoušely vymyslet odpovědi. Mé vyprávění o svatém Janovi poslouchaly pozorně.

„Děti, ptala jsem se Vás u stolu, kdo ví co je to za rostlinu? Vzpomněl si někdo? Poprosím aby B. a N. teď neodpovídaly a nechaly hádat ostatní?“ (nikdo nevěděl) „Dobře to nevadí, holky můžete prosím říct ostatním, co je to za rostlinu?“

D1+D2: *„Kapradí!“*

„Výborně, ano je to kapradí. A proč jsem Vám tady donesla kapradí? Máme tady ve třídě dneska Honzík?“ (Chlapec se přihlásil) „Výborně, Honzíku víš, kdy máš svátek?“

Honzík: „Ne“

„To nevadí, Jan má svátek 23. června.“

„Děti, co byste dělaly s tím pokladem, kdybyste ho našly během Svatojánské noci?“

D1: „Já bych si ho nechal“

D2: „Já bych si koupila hodně hraček.“

D3: „Já taky!“

D4: „Já, já bych ho dala mamince. Abychom měli větší byt a maminka nebyla smutná.“

Obrázek 5-1: Zlaté kapradí

Sebereflexe

Na výstup jsem přišla pečlivě nachystaná, jak ze stránky teoretické, tak ze strany materiální. Díky mé připravenosti jsem měla možnost dětem poskytnout nové poznatky. Motivace proběhla dle mých představ a děti se díky tomu zapojovaly do hovoru, který je evidentně zajímal.

K samotné výtvarné činnosti nemám větší výtky. V budoucnu bych se lépe snažila zorganizovat čas. Nejlépe bych činnost rozdělila do dvou dní a ne jenom do jednoho. Činnosti

bych rozdělila nejspíše tak, že první den bychom si nachytali zlaté kapradí, proběhl by rozhovor o svatém Janovi a o zlatém kapradí, k tomu by byla zařazena pohybová hra. Druhý den by si děti v ranní části nachystaly výkres, který by znázorňoval skálu. Zopakovali bychom si, o čem jsem mluvili předešlý den a děti by si spojily zlaté kapradí se skálou. Proběhla by nejspíše pohybová hra a po hře bychom zhodnotili oba dva dny.

Do budoucna bych se pokusila udělat z tématu skupinovou činnost a to díky tomu že děti by své skály nalepily na velký formát výkresu či kartonu a na jeho spodní okraj by dolepily své zlaté kapradí. Podle počtu dětí by nám mohlo vzniknout i více skal, se kterými by se dobře pracovalo v dalších činnostech.

Téma hodnotím jako povedené a do budoucna bych se zaměřila na výše zmíněné body.

5.2 Valašské kroje

Odívání, lidový oděv či kroj. Všemi těmito názvy se dá nazvat další důležitá součást folkloru (hmotné dědictví). Podle kroje (lidového oděvu), můžeme poznat, odkud dotyčná osoba pochází a zda se jedná o kraj chudý či bohatý. Při mé činnosti s dětmi a rozhovoru se budu zaměřovat na valašské kroje.

Toto téma probíhalo během dvou dní, z důvodu náročnosti tématu.

Den první

Úvodní část

Na začátku řízené činnosti jsem vešla do místnosti oblečená do valašského kroje a zpívala jsem písničku: „Velké kolo uděláme, protože se rádi máme“. Tuto píseň jsem zvolila z důvodu, jelikož ji děti znají a jsou zvyklé na tento způsob svolávání. Během toho jsem začala pokládat na zem další pomůcky, jako byly součásti mužského valašského a ženského kroje. Jakmile jsme měli utvořený kruh a seděli, přivítala jsem se s dětmi a začala jsem se jich ptát. „*Poznává někdo, co to mám na sobě a co to je na té zemi položené?. Co si myslíte děti, že budeme dnes dělat? O čem bychom si mohli dnes povídat?*“ Většina dětí ihned poznala, že mám na sobě kroj a že na zemi je také kroj. Připomněla jsem dětem, kdo jsem, jelikož jsme se přes prázdniny neviděli a chtěla jsem po nich vědět, zda si někdo pamatuje, co jsme dělali, když jsme se viděli naposledy. Jakmile jsme si s dětmi dopovídali o tom, co bylo, začali jsme se bavit o krojích.

Hlavní část

Ukázala jsem dětem fotografie, na kterých byl vidět oblečený mužský a ženský kroj. Děti si pečlivě kroj na fotografiích prohlédly a já se děti začala ptát, proč se nosil kroj, jestli se ještě nosí, aj. „*Nosí se ještě kroje v dnešní době? Kam by se dal v dnešní době nosit kroj? Znáte někoho, kdo vlastní kroj, nebo máte doma někdo kroj?*“ Dále jsme si vysvětlili, podle čeho se dá poznat valašský kroj, že je to díky modré látce, které se říká modrotisk.

Kroj jsme si představili detailněji díky hře „Co je co“. Ta spočívala v tom, že jsem dětem říkala názvy určitých částí kroje a ony měly hádat, která část oblečení na koberci to je. Začala jsem jednoduššími částmi a přešla na ty těžší. Některé děti ovšem neměly větší problém ani s názvy, jako jsou kopytce, či krpce. Dětem se velmi líbily oba kroje. Chlapce nejvíce zaujal klobouk a dívky zase zdobený modrotiskový fěrtoch.

Závěrečná část

Aby si děti lépe ukotvily v paměti určité části kroje, měla jsem pro ně nachystané papírové oblékací panenky v životní velikosti. K nim jsem měla také nachystány papírové součásti kroje.

Děti se rozdělily do dvou skupin, na dívky a chlapce. Každá skupina měla obléknout svou panenku podle toho, co jsme si předtím říkali, tudíž kdo co a jak nosí. Součásti papírového kroje byly pomíchané a děti proto musely vybírat správnou velikost, jelikož například krpce nosí jak ženy, tak muži a lišily se rozdílnou velikostí. Děti se úkolu velmi dobře zhostily a na závěr si to vzájemně zkontrolovaly.

Den druhý

Úvodní část

Děti jsem po příchodu do mateřské školy přivítala individuálně a vždy dané skupině jsme připomněla, co jsme dělali předešlý den, a že si dnes zkusíme vyrobit náš modrotisk na krojovou sukni. Každé dítě dostalo dva výkresy o velikosti A5 a ty si díky plochým štět-cům natřelo modrým inkoustem.

Hlavní část

Jakmile dětem zaschnul inkoust, začaly s technikou otisku pomocí přírodních tiskátek a bílé akrylové barvy. Tím jim vznikala napodobenina modrotisku. Starší děti si vyzkoušely ještě druhou techniku – rezerváž pomocí zmizíkovacího pera. Díky této technice vznikaly detailnější vzory. Některé děti se během tvoření odbíhaly podívat na kroj, který jsem jim

nechala položený na koberci. Díky tomu se mohly podívat, jaký vzor se na modrotisku vyskytuje.

Závěrečná část

Jakmile měly děti hotovo, nalepili jsme výtvary starších dětí na jeden velký papír, který jsem už předtím zastříhla do tvaru sukňě. Tím dětem vznikla další sukňě na papírovou panenku.

S dětmi jsme si ještě jednou zahráli hru s panenkami, jen obráceně, že chlapci oblékali dívčí kroj a dívky chlapecký kroj. Poté si děti vyzkoušely reálný kroj na sobě. Některé děti si vyzkoušely celý kroj, některé jen některou část. Na závěr jsme si sedli do kruhu a povídali si o tom, co jsme se dozvěděli, shrnuli jsme si všechny informace o valašském kroji. Dětem jsem potom poslala po kruhu klobouk, a ten kdo ho měl, okomentoval, jak se mu líbilo téma kroj, co se mu naopak nelíbilo.

Komunikace a komentáře v průběhu činnosti

D1: „Jé paní učitelko, co to máte na sobě?“ (smích)

D2: „Paní učitelko, vy máte na sobě kroj?“

D3: „Cooo? Vy máte na sobě kroj? (vyjevený nechápavý výraz)

D4: „Proč ho máte na sobě?“

D5: „Já chodím do kroužku a tam máme taky kroje.“

D6: „Já taky.“

Nosíme kroje ještě v dnešní době? Kam bychom si mohli vzít kroj?

D1: „Nosí.“

D2: „Nenosí!“

D3: „Nosí ale jen někdy.“

Dobře a kdy se teda může nosit?

D1: „Na tančení a na oslavy.“

D2: „Do kroužku.“

D3: „Já bych ho nosil i do školky.“

Dá se tedy kroj nosit i teď?

D1: „Jo.“

D2: „Asi ano.“

Komunikace během výtvarné činnosti

D1: „Paní učitelko, podívejte jaké dělám hezké kytičky.“

D2: „Já nevím, co tam mám malovat.“

Zkus se jít podívat na koberec na ten položený kroj co tam je a uvidíš, co všechno tam je namalované.

D2: „Dobře.“

D2: „Jo už vím“

Obrázek 5-2: Papírový valašský kroj

Sebereflexe

Jako velký klad pro toto téma považuji, že jsem měla velmi dobře nastudované téma po teoretické stránce, ale také že jsem měla pro děti připraveno velké množství pomůcek. Díky reálnému kroji, ve kterém jsem přišla, jsem dokázala děti namotivovat během celého prvního dne. Děti se díky tomu, co viděly, zajímaly o kroje víc a kladly i oni mně otázky. I samotné další pomůcky, které jsem vyrobila, byly velmi přínosné a děti se díky hře dozvěděly mnoho pro ně nových informací.

Výtvarné techniky jsem dle mého názoru zvolila vhodně a přiměřeně věku. Připravené byly dvě techniky, jelikož jsem už věděla, že se aktivit budou účastnit i mladší děti. Z toho důvodu jsem měla nachystané otiskování z přírodních tiskátek a ne jenom rezerváž zmizíkovacím perem.

Do budoucna bych se chtěla zaměřit na výtvarné ztvárnění dětmi například nějakého komponentu mužského kroje, jako je třeba dlouhý řemen, zdobený klobouk, či zdobená vesta.

5.3 Svatý Martin

„Svatomartinská“ tradice se v českých zemích traduje již několik desetiletí až století. K svatomartinskému svátku se vypráví několik pranostik, pověr, což spadá pod slovesný folklor. Jednou z nejznámějších pranostik je například – „Svatý Martin přijede na bílém koni“. Této lidové pranostiky se také bude týkat další tematický celek mé praktické části bakalářské práce.

Úvodní část

Na začátku řízené činnosti jsem si děti svolala do kruhu pomocí písničky „Velké kolo uděláme, protože se rádi máme“. Jakmile jsme byli všichni v kruhu, pozdravili jsme se navzájem ještě říkankou „*Dobry den, dobry den dneska máme krásny den. Ruce máme na tleskání a nožičky na dupání. Dobry den, dobry den, dneska zlobit nebudem*“, jakmile jsme se touto říkankou pozdravili, posadili jsme se. Hovor jsem začala otázkou, zda si děti pamatují co jsme dělali minule, když jsem za nimi byla. Děti mi na to hned pohotově odpověděly a já se jich dále ptala, jestli mají nápad, co bychom mohli dělat dnes. „*Děťátka, kdo si pamatuje, co jsme spolu vyráběli, když jsem tady byla za Vámi naposledy? Kdo má nějaký nápad, proč jsem tu dnes za vámi, co bychom mohli společně vyrábět a o čem bychom si mohli povídat?*“ Nad poslední otázkou jsme nechala děti chvíli přemýšlet, děti ovšem nic nenapadlo a proto jsem jim začala číst různé pranostiky. Podle přečtených pranostik dvě děti poznaly, že se jedná o Martina. „*Výborně děti, a ví někdo, kdo to ten Martin byl?*“ Děti nevěděly, a proto jsem jim přečetla legendu o svatém Martinovi. Díky legendě jsme si o něm začali povídat a zjišťovala jsem, jak by se zachovaly děti, kdyby byly ve stejné situaci jako Martin a měly někomu pomoci. „*Děti jak si myslíte, že byste se zachovaly vy? Také byste se rozdělily o jedinou věc, která by vám dávala teplo, abyste pomohly někomu jinému?*“

Hlavní část

Po úvodní části jsme se přesunuli do třídy ke stolům, kde jsem pokračovali v tématu díky výtvarné činnosti. Děti si připravili výkresy nanesením klovatiny a následného zapouštění akvarelové barvy. Než začaly děti zapouštět barvy do klovatiny, pokládala jsem jim otázky: „*Která barva se vám děti nejvíce líbí? Děti, která barva vám nejvíce připomíná sněh?*“. Vysvětlili jsme si, že díky akvarelovým barvám si na výkresu vytvoříme sněhovou vánici. Jakmile měly děti hotové pozadí, připravily si papírové koně. Starší děti si malovaly koně samostatně, menší děti použily šablonu a následně si to samostatně vystříhly. Některým dětem jsem pomáhala. Koňům následně lepily vatu jako hřívu. Připraveného koně děti položily na nezaschnutou klovatinu, aby se jim přilepil na výkres. Starší děti, které již měly hotovo, jsem vedla k tomu, aby chodily pomáhat těm mladším s vystřihováním a lepením vaty.

Závěrečná část

Jakmile měly všechny děti hotové ztvárnění bílého koně, přesunuli jsme se na koberec, kde jsme se po sedací činnosti naučili krátkou říkanku s pohybem. Následně jsme si přenesli výkresy na zem a děti zhodnotily, jak se jim to povedlo, jak se jim líbí barvy, které kdo použil a co si zapamatovaly o svatém Martinovi.

Komunikace a komentáře v průběhu činností

Děti kdo ví, co jsme dělali, když jsem tady byla za vámi naposledy? (Děti přemýšlely, pak jednoho chlapce něco napadlo)

D1: „Já už vím, já nosil klobouk. Máte ho tady?“

D2: „Vy jste měla na sobě kroj, paní učitelko.“

D1: „Donesete nám zase ten klobúk, paní učitelko?“

Výborně děti, ano možná vám ještě někdy donesu klobouk nebo celý kroj. Ale kdo dojde na to, co budeme dělat dnes. Svatý Martin přijede na bílém koni. Co to podle vás může znamenat?

D1: „Dovedete nám koníky?“

D2: „Néé, jak by nám paní učitelka asi dovedla do školy koníka?“

D1: „No normálně...“

Ne děti, dnes vám opravdu nedovedu do školky koníka, to budete muset třeba poprosit maminku nebo tatínka, aby vás vzali na výlet někde, kde budou koníci. Dneska si budeme povídat svatém Martinovi.

D3: „Jé, ano svatý Martin nám doveze sních, o tom jsme si už říkali s paní učitelkou.“

D4+5: „Ano bude sněžít.“

Jak byste se zachovaly vy? Jaký to byl čin, který udělal Martin?

D1: „Byl to dobrý čin.“

D2: „Jo bylo to moc dobrý čin a já bych to taky tak udělal.“

D3: „Já bych se toho pána asi bála, protože se nemám bavit s nikým cizím.“

Děti, jaká barva se vám líbí nejvíce a která nejvíce připomíná sních?

D1: „Ta červená je krásná.“

D2: „Já mám rád zelenou.“

D3: „Snížek mi připomíná ta bílá a i ta modrá.“

D4: „I ta žlutá.“

D1: „Ale žlutý sních není.“

D4: „Ale je, když se počůrá tak je žlutý.“

D2: „To je měkké, co to je?“

D3: „To je přece vata.“

Obrázek 5-3: Svatomartinský bílý kůň

Sebereflexe

Téma bylo pro děti určitě přínosné, ačkoliv by někdo mohl namítnout, že téma svatého Martina je v mateřských školách zcela běžné, domnívám se, že se většinou baví pouze o pranostikách a o tom, že nám Martin doveze sněh. Já se to pokusila vzít i z té strany, kdo to vlastně Martin byl a pokusila jsem se tento čin přenést na děti.

Výtvarnou techniku jsem zvolila dobře, s ohledem na věk dětí. Zvládaly to i ty nejmladší ze třídy. Povedlo se mi vést starší děti k tomu, aby pomohly mladším dětem při výtvarné činnosti. Při samotném zhodnocení prací se děti rozpovídaly, víc než na prvním hodnocení (svatojánská noc). Z toho důvodu to beru jako posun, jelikož si děti již na mě zvykly a nemají přede mnou ostych.

5.4 Lucky jdou

Tradice obcházení takzvaných Lucek je v naší zemi dlouhá, leč již v hodně oblastech zapomenutá. Obchůzky Lucek jsou jednou z tradic, které se dodržovaly dlouhá staletí a předzvěstovaly příchod Vánoc a tím i narození Ježíše Krista.

Úvodní část

Po příchodu do mateřské školy jsem se s dětmi přivítala individuálně. Děti, které již byly po snídani, jsem si brala postupně k výtvarnému stolu, kde si nachystaly výkres o velikosti A5. Natřely ho modrým inkoustem. Jakmile měly takto nachystaný materiál, měly volnou

hru do doby, než si ho nachystaly všechny děti. Svolala jsem si děti do kruhu a přivítala jsem se s nimi ještě jednou a ptala se jich, jak se mají, kdo se těšil do mateřské školy a také co si myslí, že budeme dnes dělat. „*Krásné dobré ráno děti, jak jste se dnes těšily do školky? Kdo se dneska dobře vyspal? A kdo naopak se dobře nevyspal? Má někdo nápad co bychom mohli dnes dělat, proč jsem za Vámi došla?*“

Hlavní část

Podle nápadů co děti navrhovaly, se mi je podařilo nasměrovat pomocí otázek k tématu Lucie. Popsala jsem dětem, kdo to ta Lucie je. Také jsem jim ukázala obrázky v knize, ze které jsem dětem přečetla úryvek o Luckách. Následně jsme se s dětmi začali bavit o Luckách. Ještě před přesunem do třídy, jsme se s dětmi naučili říkanku, která se nám poté bude hodit při závěrečné hře.

Heja hou! Lucky jdou!

Heja hej! Co tu chtěj?

Heja hou! Už tu jsou!

Heja hej! Uklízej!

Přesunuli jsme se ke stolům, kde děti spolupracovaly při chystání pomůcek. Děti začaly dle mých pokynů chystat komponenty, které jim po seskládání měly dát obrázek Lucky. Jakmile měly děti nachystané všechny části, začaly si je lepit na výkres. Když měly slepenou postavu Lucie, domalovaly si obličej a já jim kapla na výkres černou tuš, kterou si rozfoukaly a rozfoukanou tuší vznikla metlička. K metličkám si děti přimalovaly ruce.

Během chystání komponentů na seskládání Lucie jsem se dětí ptala: „*Děti, jaký je to tvar(kolečko na hlavu). Děti víte, jaká je to barva? (v ruce jsem držela tuž) Pracovaly jste s ní už někdo?*“.

Závěrečná část

Děti, které již měly hotový výkres, si ho daly sušit a měly volnou hru. Jakmile svou práci dokončily všechny děti, svolala jsem si je opět na koberec. Děti si po sobě neuklízely hračky ani výtvarné potřeby. Určili jsme tři děti, které budou představovat Lucky. Tyto děti měly na sobě bílé prostěradlo a na obličejí bílý papírový „zobák“. Představitelé Lucek, chodily po třídě v tichosti a ostatní děti uklízely hernu i třídu a přitom si s mou pomocí říkaly říkanku, kterou jsme se učili v hlavní části. Jakmile byla třída i herna uklizená, svo-

lala jsem děti zpátky na koberec do kruhu. V kruhu jsme si řekli, jak se děti cítily v roli Lucek a zhodnotily si, jak se jim líbila výtvarná činnost a celkově téma svatá Lucie.

Komunikace a komentáře v průběhu činností

Má někdo nápad, co bychom mohli dnes dělat, proč jsem za Vámi došla?

D1: „Budeme si hrát na piráty.“

D2: „Budeme malovat.“

Správně budeme spolu malovat a něco tvořit. Děti, kdo by chtěl obcházet domy jako ty Lucky a bavilo by vás to vůbec?

D1, D2, D3, D4, D5, D6, a další: „Já!“

D7: „Tak já bych teda nechtěl, mě by bolely nohy.“

D1: „Jo určitě.“

D2: „Ano.“

Děti, jaký je to tvar (v ruce kruh) A tento tvar? (trojúhelník).

D1: „To je kruh.“

D2, D3: „Kolečko.“

D4: „Trojúhelník.“ (dítě ve věku 6 let, velmi se soustředilo na to, aby název řeklo)

D5: „To vypadá opravdu jak zobáček, to je legrační.“

Děti, víte jaká j to barva, kterou držím v ruce a dáváme si ji na výkres?

D1: „Já vím, to je, to je, barvička.“

D2: „Eee to je, to je, nevím.“

Děti tak tomu se říká tuš.

D1: „Ano, to s tím malujeme.“

D2: „Je to, je to černé co jsem vylil.“

Děti jak se vám líbila role Lucky?

D1: „Mně se to moc líbilo, ale pak se mi líbilo i to, jak jsem uklízela.“

D2: „Já nechtěl být Lucka. Mě se to nelíbilo, mít něco před pusenou.“

D3: „Byla to sranda, akorát jsem chtěla mluvit a radit kam co patří.“

Obrázek 5-4: Lucky jdou

Sebereflexe

Při výběru této tradice jsem měla obavy, jelikož je velmi nezvyklá a v mateřských školách, dokonce ani v normálním životě, se již tato tradice nedodrží. Ale domnívám se, že se mi povedlo děti zaujmout, jak tématem, tak i výtvarnou činností, kde si děti vyzkoušely vícero technik najednou. Celkově jsem dobře zvolila úklid třídy a herny. Díky tomu si děti lépe uvědomily, co měly Lucky za úkol. Celkově si myslím, že jsem zvolila dobře organizační formu, metody ale také pomůcky a doprovodné hry.

5.5 Betlém

Tradice Vánoc je v dnešní době asi nejvíce praktikovanou tradicí, u které se bohužel zapomíná, co je jejím skutečným obsahem. Nejde jenom o to dát či dostat co nejvíce dárků. Máme si vzpomenout na to, jak jsme se měli dobře v uplynulém roce, ale také na to, že ne všichni se dobře mají.

Úvodní část

Po příchodu dětí do třídy jsem se s každým individuálně pozdravila. Jakmile bylo ve třídě alespoň šest dětí, svolala jsem si je ke stolu, kde jsem měla nachystané obrazy. Ptala jsem se dětí, co je namalované na obrazech. „Dobré ráno děti, chtěla bych se vás zeptat kdo

poznává tady ty postavy na obrázcích?“ Myslela jsem, že to bude pro děti těžší a že jim budu napovídat pomocí otázek, které jsem měla nachystané: „*Děti, jaké máme nyní období? Co se nám teď blíží, jaký svátek?*“, ale opak byl pravdou, Děti hned věděly, že se jedná o Marii a Josefa. Hned se začaly ptát, kde je Ježíšek, že ten tam musí být taky. Pochválila jsem je a řekla jim, že i obraz Ježíška mám pro ně nachystaný. Začali jsme se s dětmi bavit, proč jsem jim donesla tyto obrazy. Kdo tito lidé na těch obrazech byli, kde žili.

Hlavní část

Děti se rozdělily samostatně na dvě skupiny a každá skupina si vybrala několik barev krepového papíru a určily si, kterou barvou budou jednotlivé části vylepovat.

Nově příchozí děti jsem se ani nemusela moc snažit zapojit, jelikož byly zvědavé, co ostatní tvoří a chtěly se samostatně zapojit. Tvořící děti (převážně ty starší) jim hned začaly vysvětlovat, že to je obrázek Josefa, Marie a Ježíška a dnes děláme Betlém. Vezmou si barevný krepový papír a oni jim ukážou kam budou malé kousky papíru lepit.

Děti se různě točily u všech tří obrazů. Děti, které tvořily hned od začátku, potom přenechaly místo těm, které došly později.

Na tvorbě obrazů se podílely všechny děti, které byly ten den přítomné. Jakmile děti měly hotovo, pomohly mi sklidit pomůcky a šly si chvíli hrát, než jsem si nachystala další potřebné věci. V části herny jsem si nachystala provázek, který vedl přes hernu. Na provázek jsem pověsila pomocí kolíčků na prádlo naše nachystané obrazy. Zatáhla jsem okna, aby se v herně udělalo přítmí a za naše obrazy jsem položila lucernu s elektrickými svíčkami.

Závěrečná část

Jakmile jsem měla vše nachystané, svolala jsem děti na koberec. Sama jsem si sedla do křesla, vedle vánočního stromečku. Začala jsem se děti ptát, zda vědí, co jsme dnes dělali a proč jsme to dělali. „*Děti, kdo si pamatuje, co jsme dnes tvořili? A víte někdo, proč jsme tyto postavy vytvářeli a co představují?*“ Po tom co mi děti správně odpověděly, jsem si nachystala knížku, kde jsem měla přichystaný příběh o cestě Marie a Josefa do Betléma a jak anděl zvěstoval pastýřům, že se narodil Ježíšek. Dětem jsem řekla, aby si lehly a pečlivě poslouchaly příběh, který jim budu číst. Po přečtení příběhu jsme s dětmi utvořili dlouhého hádat tak, že jsme se drželi všichni za ruce. Já jsem šla první a skládala jsem překážkovou dráhu, kterou děti musely opatrně projít s ohledem na to, že se musely držet někoho jiného. Tato cesta, měla být taky symbolická, jelikož jsme se proměnili v pastýře, kteří

hledají Betlém. Během překážkové dráhy jsem se dětí ptala, zda už vidí námi vytoužený Betlém. : „*Pastýři, už vidíte někdo ten Betlém? Já ho stále nevidím.*“. Děti mi odpovídaly, že ne, a jakmile jsme došli zpátky do herny, tak radostně odpovídaly, že ho už vidí. Děti si sedly naproti Betlému, který vytvořily. Děti začaly jejich dílo ihned obdivovat. Já jsem děti uklidnila a začala jsem znovu hovor: „*Všichni chtěli něco malému Ježíškovi donést, i ti nejhudší. Co mu tak mohli nosit?*“. Děti ihned začaly chrlit ze sebe věci, které by potřebovalo malé miminko. „*A my? Co mu dáme my? My nic u sebe nemáme. Ale mám nápad, mohli bychom mu alespoň zazpívat nějaké koledy, co známe.*“ Děti s nápadem, že mu zazpíváme ihned souhlasily. Zazpívaly jsme společně přes pět vánočních koled.

Na úplný závěr děti zhodnotily, jak se jim jejich společná práce líbila. Děti uvedly, jaké použily barvy a že by jiné nechtěly použít.

Komunikace a komentáře v průběhu činností

Děti, kdo si myslíte, že je na obrázcích?(děti se začaly na obrázky pozorně dívat)

D1: „To je Marie a Josef.“

D2: „Ano, to je Josef a Marie, ale ještě chybí Ježíšek.“

Výborně děti, ano ještě nám chybí Ježíšek, ale nebojte se, hned vám ho taky ukážu.

D1: „Jé, to je hezké.“

D2: „A co s tím budeme dělat?“

D3: „Budeme tam něco malovat?“

Ano, budeme s tím něco dělat, sice nebudeme úplně malovat, ale budeme vyrábět. Vyberete si barvičky krepového papíru a určíme si, kde danou barvičku budeme lepit. Ale nejdříve si rozhodneme, kdo bude co tvořit.

D1: „To je jednoduché, holky budou spolu a kluci budou spolu.“

D2: „Jo.“

D3: „Dobře.“

D4: „Mě se líbí tady ta růžová a fialová, tu bychom mohli dát tady, co říkáš?“

D5: „Já chci lepit tady tu modrou.“

Děti pracovaly a během toho přišla asistentka pedagoga a ptala se dětí, co tvoří a řekla:

A: „Jé, děti co to tvoříte? To máte Mikuláše?“

D1: (smích) „Neee, to je přece Josef a Marie.“

D2: „A tam je přece Ježíšek.“

D3: „Mikuláš už byl přece.“

Během tvoření

D1: „To musíš dát tady ten papírek.“

D2: „Netrhej to tak velké, to musí být malé kousky, aby to bylo hezké. Paní učitelko, on tam dává moc velké kusy!“

Děti, co podle vás nosili lidé do Betléma malému Ježíškovi?

D1: „Peřinu, aby mu bylo teplo.“

D2: „Jídlo.“

D3: „Pití a jídlo.“

D4: „Peníze.“

D5: „Hračky mu nosili.“

Dobře a co my mu dáme, když tady teď nic nemáme nachystaného?

D1: „Dáme mu nějaké dárky.“

Dobře, nějaký dárek, ale co tak narychlo teď nachystáme, to je ale situace. Já mám nápad. Co kdybychom mu zazpívali nějaké krásné vánoční koledy?

Děti: „Ano!“

D1: „Zazpíváme, Pásli ovce valaši, to jsme se učili.“

D2: „Já znám taky jednu, o Vánočním stromečku.“

D3: „Rolničky prosím, prosím.“

Dobře, zazpíváme je postupně, nemusí to být přece jenom jedna.

Obrázek 5-5: Betlém

Sebereflexe

Jsem velmi ráda, že jsem zvolila skupinovou organizační formu, a že děti dokázaly perfektně spolupracovat a dohodnout se při práci skoro bez mé pomoci. Myslím si, že se mi povedlo děti dobře namotivovat a to bylo také vidět na jejich práci.

Tématu nemám co vytknout, snad pouze příště použít více elektrických svíček, aby světlo za obrazy bylo jasnější, jelikož toto světlo celou atmosféru jenom podpořilo.

5.6 Tři králové

Tradice tří králů je v posledních letech spojena s charitativní pomocí. Ale ne vždy tomu tak bylo. Tři králové zakončovali vánoční období a s ním i oslavu narození Ježíše, ale také připravovali křesťany na nejdůležitější svátek a to Velikonoce.

Úvodní část

Po příchodu do mateřské školy jsem se jednotlivě přivítala s příchozími dětmi a postupně jsem si je svolávala ve skupinkách po třech k výtvarnému stolu. Záměrně jsem si svolávala především předškolní děti, jelikož se jednalo o náročnější aktivitu. U výtvarného stolu jsme si s dětmi vysvětlili, že budeme dnes pracovat se sádrou. Děti si do malé plastové misky nachystaly mokřý písek a pomocí kamínků si vytlačily do písku otisk, který si pak ještě upravily prsty (vyhladily). Když měly děti takto nachystané misky, rozmíchali jsme trochu sádry a vždy jsem dětem vylila jeden kamínek v misce. Zbylé kamínky si děti vyzkoušely vylít sádrou samy.

Hlavní část

Jakmile měly děti nachystané drahokamy, svolala jsem si je do kruhu. Začali jsme si povídat o tom, co jsme dělali, aby i mladší děti, které se neúčastnily odlévání, věděly, co jsme dělali.

Následně jsme se s dětmi začali bavit, jak se měli o Vánocích. Chvíli jsme se s dětmi bavili o tom, jak prožili vánoční svátky a pak jsem dětem řekla, že se blíží svátek Tří králů a zda někdo ví, kdy se tento svátek slaví. Nikdo nevěděl, kromě jednoho chlapečka, který řekl, že to bude brzo. Prozradila jsem dětem, že se to slaví 6. ledna a toto datum letos vychází na neděli. Začala jsem se děti ptát, zda vědí, kdo to byli ti Tři králové. „*Děti mám na vás těžkou otázku, kdo ví, kdy se slaví svátek tří králů?*“ Děti ne zcela věděly, a proto jsem jim přečetla příběh z knihy, která vyprávěla o třech králich. Po přečtení příběhu jsme si začali vysvětlovat pojmy, které v příběhu zazněly, např. mudrc a král. „*Děti, kdo vlastně ví co je to slovo mudrc a co to vlastně znamená?*“ Děti začaly popisovat, jak může takový král či mudrc vypadat a jak si ho představují.

Po rozhovoru, kdo tedy byli tři králové, jsem se děti začala ptát: „*Ted' by mě zajímalo, zda někdo z vás chodil už za tři krále, nebo má třeba staršího sourozence nebo kamaráda, který chodí na tři krále?*“ „*A ještě mám taky dost důležitou otázku, chodí u vás tři králové, byli u vás někdy doma?*“.

Po skončení rozhovoru jsem dětem vysvětlila, že každý král by měl mít na hlavě korunu a na koruně by měly být drahokamy. Proto jsem dětem vysvětlila, že děti, které se mnou ráno odlévaly sádru, si půjdou své drahokamy nabarvit a potom si ještě zahrajeme hru.

Závěrečná část

Přesunula jsem se se skupinkou starších dětí ke stolu, kde si děti domalovaly své drahokamy a následně vybraly jeden, který se jim líbil a ten jsem nalepila na papírovou korunu. Jakmile měly děti korunu posetou drahokamy, sešli jsme se opět všichni na koberci, kde jsme zhodnotili naše královské koruny. Zda jsou natolik krásné, aby je mohli nosit samotní králové. Dětem, i těm, které se na výrobě neúčastnily, se koruny velmi líbily a zkoušely si je dávat na hlavy. Vysvětlila jsem dětem pohybovou hru na „Krále“, která je velmi bavila.

Komunikace a komentáře v průběhu činností

Děti, do misky si dáte trochu písku a vyberete si 2 až 3 kamínky, které si tam obtiskneme.

D1: „Ten písek je mokrý, proč je mokrý, když venku neprší?“

Ten písek je mokrý, protože jsem ho namočila. Kdybych vám ho dala suchý, nepovedlo by se vám tam nic otisknout, jelikož by se suchý písek sypal do otisku, který byste vytvořily.

D1: „To je příjemné. Mačkat ten písek.“

D2: „Jůů, podívejte, jak se mi to povedlo.“

D3: „To vypadá jako mouka. Já a teď jako kaše.“

D4: „Musíš opatrně, jen trošinku tam toho dát.“

Děti, mám na vás těžkou otázku, kdo ví, kdy slaví svátek, neboli obchází domy tři králové?

D1: „Brzo.“

Teď by mě zajímalo, zda někdo z vás chodil už za tři krále, nebo má třeba staršího sourozence nebo kamaráda, který chodí na tři krále? „A ještě mám taky dost důležitou otázku, chodí u vás tři králové, byli u vás doma někdy?“

D1: „Moje sestra chodí.“

D2: „Ne, ale jak budu velký, tak bych chtěl.“

D3: „U nás chodí a píšou křídou na dveře a maminka jim pak dá penízky.“

D3: „U nás taky chodí.“

D4: „U nás asi ne.“

Děti, kdo vlastně ví co je to slovo mudrc a co to vlastně znamená?

D1: „To je srandovní slovo.“

D2: „To je někdo chytrý.“

Ano správně, je to někdo moc chytrý neboli moudrý, a proto také to slovo mudrc.

Děti, jak se vám líbí vaše královské koruny, jsou natolik krásné, aby je mohli nosit i králové?

D1: „Určitě, jsou krásné!“

D2: „Mě se líbí tady ten červený kamínek.“

D3: „Ten jsem malovala já.“

D4: „Podívejte D. je ta koruna veliká.“ (smích a i ostatní děti se začaly smát, včetně toho dítěte, kterému byla koruna velká a propadla mu skrz ni hlava)

Obrázek 5-6: Královská koruna

Sebereflexe

Stanovených cílů jsem v tomto případě dosáhla pouze u předškolních dětí. Z toho důvodu bych do budoucna zvolila lehčí alternativu, kterou by mohly zvládnout i mladší děti a tím pádem bych téma rozložila do dvou dnů. Tím, že bych téma rozložila do dvou dnů, což by odpovídalo více časové organizaci hry, jelikož odlévání sádry a pak následné barvení bylo časově náročnější, než byl původní záměr.

Téma hodnotím, jako povedené a do budoucna bych se zaměřila na lepší organizaci.

5.7 Lidový tanec

Tanec patří do části folkloru již od prapočátků jeho vzniku. Radíme ho mezi taneční folklor.

Úvodní část

Po příchodu do mateřské školy jsem si svolala všechny děti na koberec. Jakmile jsme měly utvořený kruh, přivítali jsme se s dětmi říkankou *Dobrý den, dobrý den to máme ale krásný den*, kterou jsme doplnili pohybem, abychom se už pomalu začali ladit na dnešní téma. Po

říkance jsme se posadili a začali jsme se bavit o neutrálních tématech, aby se děti rozmluvily. „*Dobré ráno děti, jak se dneska máte? Kdo se dnes těšil do školky?* Po tomto úvodu jsem se snažila navázat hovor, zda si děti pamatují, co už jsme spolu tvořili a o čem jsme se již bavili minule a zda mají nápad, o čem se budeme bavit dnes. „*Děti teď na vás budu mít moc těžké otázky, ale já věřím, že je zvládnete, jelikož jste moc šikovné. Kdo si co zapamatoval, co jsme už společně dělali? Nemusíte vůbec spěchat, zamyslete se a pak kdo bude vědět, zvedne ruku, abychom na sebe tady nepokřikovali. Mám další záhadnou otázku, zda má někdo nápad, co bychom mohli dělat dnes?* Děti na mne chrlily nápady, ale ani jeden se neblížil k tomu, co budeme dělat. Prozradila jsem dětem, že dnes se budeme věnovat tanci. Stoupli jsme si a já dětem vysvětlila, jak se tančí kolové tance a také jsme si zjednodušenou verzi vyzkoušeli. Nejdříve bez hudby a poté i s hudbou. Děti se poté rozdělily do dvojic. Dvojice si vyzkoušely párový tanec. Vyzkoušeli jsme také klasickou polku, což dětem nebylo vůbec cizí.

Hlavní část

S dětmi jsme se přesunuli do třídy ke stolům, kde jsem jim řekla, že i když sedíme, budeme tančit, ale trochu jinak. „*Děť, teď se na chvíli posadíme, ale nebojte, i v sedě budeme spolu tančit, ale budeme tančit na papíře. Jak bychom přece mohli tančit jen na tom papíře? Má někdo nějaký nápad?*“ Počkala jsem na jejich reakce a pak jsme si řekli, že budeme tančit pomocí štětce na papíře. „*Výborně, máte spousty nápadů. Na papíře budeme tančit pomocí štětců a akvarelových barev, které si rozdáme. A samozřejmě bez hudby by to nešlo. Proto vám pustím hudbu a vy budete zkoušet malovat tak, jako byste do té hudby tančily.*“ Děti se zapojily do chystání pomůcek. Jakmile jsme měli všechno nachystané, ještě jednou jsem se ujistila, zda všechny děti vše chápou. Pustila jsem hudbu, ale větší část dětí nevěděla, jak mají začít. Ale po vzoru některých dětí, které začaly hned, se pomalu rozmalovaly i ostatní děti. Děti během tvorby netančily jenom rukou, která vedla štětec, ale také celým svým tělem, ačkoliv seděly.

Závěrečná část

Jakmile jsme skončili a uklidili, přesunuli jsme se na koberec a všechny děti si položily své výkresy na zem vedle sebe. Tím nám vznikl „taneční parket“. Děti, jakmile uviděly jejich tvorbu, byly z výsledku nadšené a začaly se vyjadřovat, co jak vypadá, co jim co připomíná. Na závěr jsme zhodnotili, jak se jim tancovalo. Zda je bavilo více tancovat doopravdy nebo na papíře. Většina dětí shodla, že se jim líbilo oboje.

Komentáře a komunikace v průběhu činností

„Děti, teď na vás budu mít moc těžké otázky, ale já věřím, že je zvládnete, jelikož jste moc šikovné. Kdo si co zapamatoval, že jsme už společně dělali? Nemusíte vůbec spěchat, zamyslete se a pak, kdo bude vědět, zvedne ruku, abychom na sebe tady nepokřikovali. (Děti opravdu chvíli přemýšlely)

D1: „Zlaté kapradí jsme vyráběli. A já našel poklad u babičky.“

D2: „Ano zlaté kapradí.“

D3: „Došla jste v kroji, paní učitelko.“

D4: „A nosili jsme takové to bílé oblečení a uklízeli.“

D5: „Dělali jsme kamínky a betlém.“

D6: „A taky, taky jsme tiskli bramborou.“

Výborně, vzpomněli jste si skoro na všechno, co jsme dělali. Nejdříve jsme dělali zlaté kapradí na Svatojánskou noc, potom jsme si tvořili modrotiskovou sukni k valašskému kroji, přivítali jsme Martina na bílém koni, uklidili si mateřskou školu a řekly si něco o Luckách. Potom jsem si také vyrobili betlém a přivítali tři krále. A dnes? Co bychom mohli dělat dnes?

D1: „Budeme si dneska na něco hrát zase.“

D1: „Ne, dneska budeme zase malovat.“

D3: „Dneska, dneska, budeme malovat vajíčka.“

D4: „Budeme si hrát na zvířátka.“

Ano něco málo jste uhádli. Budeme si hrát, budeme malovat, ale budeme dnes i tancovat.

D1: „Coo tancovat? Jeee!“

D2: „Já rád tancuji, chodím do Valášku a tam tancujeme.“

Komentáře dětí během samotného tancování

D1: „To musíš takto a pak jít sem.“

D2: „Ale ne takto ne, podívej.“

D3: „Au ty si slon.“

D4: „Nejsem. A proč jsem slon?“

D3: „To říká mamka tatškovi.“

D5: „Pojď, zatočíme se!“

D6: „Hop sem, hop, a hop...“

Ale jak bychom přece mohli tančit jen na tom papíře? Má někdo nějaký nápad?

D1: „Uhhh prstem!“

D2: „Barvou, sem tam.“

Ano výborně, budeme malovat barvou různě sem a tam, ale nebudeme to malovat prstem. ale štětcem. K tomu vám pustím písničky, pokud je budete někdo znát, klidně si můžete u toho i zpívat.

D1: „Podívej já tančím polku.“

D2: „A já dokola.“

D3: „To je legrace.“

Děti, dáme teď všechny ty vaše krásné výkresy na zem a podíváme se, co nám z toho vznikne. Vznikl nám krásný taneční parket, na kterém se jenom a jenom tancuje.

D1: „Jé to je moje tam to.“

D2: „A moje je to celé modré já mám moc ráda modrou.“

D3: „To je jako bychom tančili tu jak říkala paní učitelka..“

D4: „Polka se to jmenuje.“

Sebereflexe

Reflexe od dětí byla pozitivní, nejvíce je zaujal výsledek jejich práce. Také děti zaujaly tance, jak kolové, tak párové.

Zvolené metody hodnotím jako vhodně zvolené, akorát do budoucna bych doporučila aby děti pracovaly ve skupinách a měly jeden velký formát papíru, na kterém by tvořily společně. Domnívám se, že by to bylo velmi zajímavé, jak z pohledu spolupráce, tak i závěrečného výsledku tvorby.

Tematický blok hodnotím kladně, stanovené cíle jsem dokázala splnit.

5.8 Masopust

Masopust, fašank, ostatky, či končiny. To vše je název pro folklorní tradici, která se dodržuje po celé republice a předznamenává půst, který má brzy započít.

Úvodní část

Děti jsem si svolala na koberec, aby utvořily půlkruh. Hovor jsme začali o tom, jak se děti měly o víkendu, poté přešel v to, co si myslí, že bychom dnes mohli dělat. „*Děti napadá vás, proč jsem dnes za vámi přišla? O čem bychom si společně mohli povídat a něco vyrábět?*“ Děti ihned začaly reagovat a vymýšlet až jedna dívka řekla, že bychom si mohli povídat o masopustu. Pochválila jsem ji a potvrdila, že se opravdu budeme bavit o masopustu. Započala jsem dětem klást otázky. Děti reagovaly na mé otázky a vždy něco dodaly, díky čemu byl přechod na další otázku přirozený a nenásilný, jelikož se jednalo na reakci toho, co řekly samotné děti. Děti si prohlédly fotografie a knihu, kde se nacházely obrázky klasických masek, popsali jsme si je a řekli si, jak se takovým maskám říká. Hovor jsem ukončila tím, že jsem dětem řekla, že si také vyrobíme masopustní masky.

Hlavní část

Přesunuli jsme se s dětmi do třídy ke stolům a děti si rozdaly pomůcky k tvorbě masopustních masek. Děti začaly podle své fantazie malovat na papírové tácky. Větší děti si ještě vystříhly za mé pomoci otvory na oči. Jakmile měly děti namalované masky, navázaly si na tácek gumičku. Starší děti chodily pomáhat mladším s navazováním gumiček.

Závěrečná část

Potom, co děti měly vytvořenou svou masku a měly také uklizeno, jsme se přesunuli na koberec do herny. Tam jsme si ukázali naše masky. Děti hádaly, kdo co namaloval a chválily, co konkrétně se jim na masce líbí.

Po zhodnocení masek jsme se naučili píseň „*To je zlaté posvícení, to je zlatá neděle. Máme maso a zas maso. K tomu kousek pečeně.*“ (Borová, 2009), kterou jsme si několikrát zopakovali. Zahráli jsme pohybovou hru „*Masopust*“. Hra spočívala v tom, že se na slovo maso tančí/pohybuje po herně a na slovo půst se musí sednout. Hra děti hodně bavila, proto jsem využila i obměny, kdy děti prováděly reakce na slovo obráceně.

Komentáře a komunikace v průběhu činností

Děti, o čem bychom si dnes mohli povídat?

D1: „O lyžích.“

D2: „O hračkách.“

D3: „O Masopustu.“ (První dívka, která tak zareagovala)

D4: „Ano o masopustu.“ (Chlapec, který seděl vedle ní a reagoval tak hned po ní stejně.)

Výborně, ano, dnes si budeme vykládat o masopustu. A děti co to ten masopust vlastně je?

D1: „Jí se dobroty.“

D2: „Tancuje se a zpívá.“

D3: „A dospělí chodí se v maskách“

Ano, vše co jste řekly je správně. A ano, chodí se v maskách, a co to ta maska vlastně je děti?

D1: „To je když se třeba převlékneme za medvěda, ten taky chodí na masopustu.“

D2: „Já viděl, jak jeden pán byl převléknuty za prase.“ (smích všech dětí)

Jaké masky mohou být v průvodu?

D1: „Třeba medvěd.“

D2: „Princezna.“

D3: „Víla.“

D4: „Já půjdu za Spidermana.“

D5: „Já mám doma nachystaného piráta.“

D6: „Jé já taky.“

Děti, co to znamená MASOPUST?

D1: „Že se nebude jíst maso.“

D2: „Ne, jí se maso.“

Co všechno jíme na masopustu?

D1: „Maso.“

D2: „Guláš.“

D3: „Koblihy a koláče.“

D4: „Brokolici.“

D5: „Tlačenku a klobásu.“

D6: „Fůj tak to bych nejedla.“

Tak děti, teď si nasadíme masky a podíváme se kolem sebe.

D1: „To je srandovní.“

D2: „Ty máš podobnou masku jak já.“

Poprosím jednoho z vás, aby šel do kruhu a ukázal svou masku. Vy ostatní hádejte, o jakou masku se jedná a co se vám na ní nejvíce líbí?

D1: „Jé ta je hezká.“

D2: „To je princezna.“

D3: „Ne, to bude víla.“

S: „Ano, je to víla.“

D4: „Líbí se mi ty vlásky.“

D5: „Mně se líbí všechno.“

Obrázek 5-7: Masopustní masky

Sebereflexe

Téma hodnotím, jako podařené. Vše se odehrávalo podle předem nachystané přípravy a díky tomu nebyl problém v organizaci. Děti jsem dokázala motivovat po celou dobu výstupu. Povedl se mi splnit cíl, aby děti využívaly fantazii při tvorbě masek.

Předškolní děti byly samostatné, pomáhaly mladším dětem. Dětem, které měly 3 – 4 roky, bylo zapotřebí pomoci navázat gumičku, aby jim masopustní maska držela na hlavě.

Celkové tematickou část hodnotím kladně, aktivity děti zaujaly a činnosti hodnotily taky velmi kladně.

6 EVALUACE PROJEKTU

Vytvořený projekt byl evaluován třemi způsoby. Každé téma bylo na závěr zhodnoceno cílovou skupinou – dětmi, byly zaznamenány jejich přímé reakce. Poté jsme provedla svou vlastní reflexi celého projektu. Nedílnou součástí evaluace bylo také hodnocení ředitelky mateřské školy, která byla přítomná po dobu ověřování projektu v praxi.

6.1 Vlastní reflexe

S průběhem projektu jsem byla spokojená, i když si myslím, že některé detaily bych do budoucna pozměnila. Činnosti ke každému tématu byly vhodně zvolené. Tematické části na sebe navazovaly.

Během realizace jednotlivých činností nastávaly menší problémy, které byly způsobeny zejména časovou náročností. Jelikož primárně byl projekt určen pro děti v předškolním věku (5- 6 let), účastnily se ho i děti mladšího věku. Proto bylo vše náročnější na přípravu a i samotnou realizaci. Některé z činností vyžadovaly větší míru mé asistence. Do budoucna bych některé činnosti buď to zjednodušila, nebo opravdu je nechala dělat děti, pro které byly primárně nachystány.

Dílejší části projektu by bylo vhodnější rozdělit do více dnů v kratších úsecích. Proto bych určitě do budoucna vždy dané téma vyčlenila jako týdenní téma a tím bych určitě udržela lepší pozornost dětí. Už vzhledem k tomu, že jsme vše ztvárňovali výtvarně, je potřeba více času na přípravu pomůcek, podkladů, zaschnutí barev. Celkově jsem organizaci zvládla dobře naplánovat. Metody jsem se snažila během činností projektu střídát, vždy jsem vycházela z potřeb dětí. Osobně si myslím, že jsem dokázala dětem činností zcela srozumitelně vysvětlit, vést rozhovor s nimi o daném tématu, či popsat činnost, kterou budou dělat. Samotné téma jsem jim nejčastěji přibližovala pomocí slovních nebo názorně – demonstračních metod.

Organizační formy jsem volila tak, aby odpovídaly danému tématu, činností dětí a práce s dětmi. Formy byly dle mého názoru vhodně zvoleny. Nejvíce bych vyzdvihla skupinovou práci, která byla pro děti velmi přínosná. Do budoucna bych se snažila více zapojit projektové učení, hlavně kdyby každé téma probíhalo během jednoho uceleného týdne.

Motivace se mi dařila, dokázala jsem děti namotivovat k dané činnosti. Do budoucna bych určitě jako motivaci zvolila nějakou postavu, kterou by si děti na začátku všech činností

pojmenovaly. Tato postava by je poté provázela skrze celý projekt, a tím by se i lépe upevňovala motivace.

Děti se mnou vždy dobře a ochotně spolupracovaly. Vždy u každého tématu byly velmi komunikativní a dokázaly mi odpovídat na mé otázky. Byly aktivní a do činností se zapojovaly a snažily se být soustředěné. Během činností si děti postupně začaly pomáhat. Nejdříve až po mém požádání, později, při dalších návštěvách, to starší děti dělaly automaticky. Všechny předškolní děti se do připravených aktivit zapojovaly, jevily o ně zájem a zajímaly se o ně hned po mém brzkém příchodu do mateřské školy.

Během prvních činností se mladší děti do výtvarných aktivit moc nechtěly zapojovat, až jakmile jsem je do rozhovoru a her vybídla zapojovaly se a komunikovaly se mnou skoro vždy.

Projekt je realizovatelný v mateřské škole, aktivity mohou být inspirací pro jiné učitele v mateřských školách. U většiny folklorních zvyklostí by nemusely skoro nic upravovat, ač je projekt zaměřen na oblast Valašsko, hodně témat se vyskytuje po celém našem území. Ty, které se nevyskytují, by si učitelé upravili dle toho, kde se jejich mateřská škola nachází.

Na konci projektu bylo patrné, že děti měly větší přehled o folklorních zvyklostech v místě, kde žijí. Vzpomínaly si na to, co dělaly v červnu (Svatojánská noc), pojmenovávaly některé části kroje, i když ho neviděly, aj. Též výtvarné techniky si děti pamatovaly a byly jim blízké a dotazovaly se mně při další návštěvě, zda budou dělat něco podobného. Z projektu by bylo možné utvořit roční projekt, díky kterému by se děti dozvíдалy více o tradicích své země (okolí) a seznamovaly se s více výtvarnými technikami, jak už s tradičními tak s netradičními. Do projektu bych do budoucna zařadila více témat, které bych se snažila více rovnoměrně rozdělit do celého roku.

VLASTNÍ REFLEXE	
KLADY PROJEKTU	Účinnost motivace během činností.
	Organizace činností.
	Připravenost činností.
ZÁPORY PROJEKTU	Časová náročnost činností.
	Nenaplnění některých stanovených cílů u všech zúčastněných dětí.

Tabulka 2: Vlastní reflexe

6.2 Evaluace ředitelky vybrané mateřské školy

Děti byly velmi dobře seznámeny s tématy, které si pro ně studentka připravila. Využívala vhodnou motivaci k aktivitám, děti byly činnostmi zaujaté. Každé téma se studentka snažila zařadit vždy tak, aby korespondoval časově a byl také v souladu se Školním vzdělávacím plánem. Byla vždy velmi dobře připravená na každé z témat, které měla vždy dobře nastudované, což jí napomáhalo nejen při motivaci dětí na určitou následnou výtvarnou činnost.

Jako velký klad považuji připravenost materiálů, ať už to byl obrazový materiál nebo samotné pomůcky, předměty, které si vyráběla, či zapůjčila. Například s valašským krojem, basou se děti setkaly poprvé.

Využívala různých metod, čímž jednou z nejdůležitějších byla metoda názornosti. Stříдалa různé výtvarné techniky, od tradičních až po ty netradiční.

Studentka by ovšem měla ještě trochu zapracovat na práci s hlasem a celkové organizaci dopoledního bloku. Vzhledem k tomu, ale že je studentka teprve na začátku své pedagogické práce, takže je samozřejmostí, že nemůže být ve všem perfektní.

Práce studentky probíhala na úrovni a má výborné předpoklady pro budoucí práci v oboru.

EVALUACE ŘEDITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY	
KLADY	Přípravenost a znalost témat.
	Střídání metod a využívání názornosti.
	Práce a komunikace s dětmi.
ZÁPORY	Více pracovat s hlasem
	Lepší organizace dopoledního programu

Tabulka 3: Evaluace učitelky mateřské školy

6.3 Srovnání sebereflexe a evaluace ředitelky mateřské školy

SROVNÁNÍ HODNOCENÍ PROJEKTU	VLASTNÍ REFLEXE	EVALUACE ŘEDITELKY
PRÁCE S DĚTMI	+ Děti se mnou spolupracovaly, aktivně komunikovaly, odpovídaly na otázky a samy otázky pokládaly. - Pracovat s hlasem a s celkovou organizací dopoledního bloku	+ Komunikace a celková práce s dětmi probíhala na úrovni. Vše vždy dětem bylo řádně vysvětleno a objasněno. - Pracovat s intonací hlasu
PRÁCE DĚTÍ	+ Děti se aktivně a soustředěně podílely na činnostech.	+ Děti se do činností zapojovaly se zájmem a chtěly se podílet na vytváření zajímavých výrobků.
MOTIVACE DĚTÍ	+ Děti jsem dokázala vhodně namotivovat a motivace probíhala po celou dobu	+ Studentka dokázala děti namotivovat během činností aby chtěly činnost vykonávat

	<p>práce s dětmi.</p> <p>- Nepoužití motivačního předmětu, který by děti doprovázel během celého projektu.</p>	<p>vat. Vždy byla připravená, což jí k tomu velmi napomohlo.</p>
ZÁJEM DĚTÍ	<p>+ Děti měly zájem ihned po mém příchodu do mateřské školy a chtěly vědět, co ten daný den budeme dělat.</p>	<p>+ Děti byly vždy zaujaté již od příchodu studentky a tento zájem jim vydržel po většinou až do ukončení a odchodu studentky.</p>
VYBRANÉ OF A METODY	<p>+ Organizační formy i metody jsem zvolila vhodně.</p> <p>Do budoucna bych zařadila více skupinového vyučování a projektového vyučování.</p>	<p>+ Studentka využívala různých metod, čímž jednou z nejdůležitějších, byla metoda názornosti.</p>
VHODNOST TÉMAT	<p>+ Témata byly vhodně zvoleny a zařazovány tematicky aby odpovídaly jak časově tak, aby korespondovaly se školním vzdělávacím plánem mateřské školy.</p>	<p>+ Každé z témat jsme zařazovaly vždy tak, aby i časově byly v souladu se ŠVP PV naší školy.</p>
ORGANIZACE	<p>+ Organizaci jsem zvládala, ač bylo složité zvládnout dobře danou výtvarnou činnost v jeden den.</p> <p>- Do budoucna bych organizaci pozměnila a rozdělila si témata do více dní.</p>	<p>+ Organizace probíhala bez větších problémů, pouze do budoucna se více zaměřit na celkové organizaci dopoledního bloku.</p>

ČASOVÁ NÁROČNOST ČINNOSTÍ	- Časová náročnost některých témat byla náročnější než jsem předpokládala, proto bych témata rozložila do více dní.	
PŘÍPRAVA POMŮCEK	+ Má příprava pomůcek byla na vysoké úrovni. Střídala jsem obrazový materiál, reálných pomůcek, až po mnou vyrobené pomůcky.	+ Studentka měla vždy připravenou spoustu materiálů, ať už to byl obrazový materiál nebo i samotné pomůcky, předměty, které si sama vyrobila nebo si je zapůjčila. Děti si díky tomu mohly hodně věcí prohlédnout, osahat, vyzkoušet.
ZVOLENÉ CÍLE	- Ne vždy se mi podařilo dosáhnout stanoveného cíle u všech dětí. Především u mladších dětí, které se projektu také účastnily.	+ Stanovené cíle byly dobře stanoveny.

Tabulka 4: Srovnání vlastní reflexe s evaluací ředitelky vybrané mateřské školy

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Projekt je realizovatelný v mateřských školách ve Zlínském kraji a v dalších oblastech, které spadají do Valašska. Primárně by měl být určen pro děti ve věku 5 až 6 let (předškolní věk). Pro děti mladší 2 – 4 roky by bylo nutné projekt mírně upravit. Především pro ty zcela nejmladší (2 leté). Bylo by pro ně vhodné zvolit jednodušší činnosti, které by trvaly kratší dobu. Či uzpůsobit všechny činnosti tak, aby děti pracovaly ve skupinách, kde by vždy byly přítomní předškoláci a mohli by děti vést a pomáhat jim. Za velmi důležité považuji práci s motivací, protože mladší děti nevydrží u činnosti dlouho a následkem toho ztrácejí pozornost.

Co se týče samotných témat, ta bych volila, jako týdenní a činnosti bych doporučila rozvrhnout do více dnů. Je potřeba mít předem připravené všechny pomůcky, které budou potřeba k výrobě, ale též k motivaci a k vedení rozhovoru. Doporučuji si některé činnosti doma předem vyzkoušet, aby vše proběhlo bez zbytečných komplikací. Při realizaci některých činností bych doporučila dohodnout se s kolegy v mateřské škole, aby pomohli s realizací, nebo bylo možné pracovat s menším počtem dětí.

Činnosti je dobré prokládat pohybovými aktivitami, tělovýchovnými chvilkami, aby děti byly co nejvíce stimulované a soustředěné k dalším aktivitám. Při některých činnostech nechat děti, aby si vše připravily samy. Pokud to není možné, alespoň se je pokusit do příprav zapojit. Při všech činnostech nechat děti připravené pomůcky osahat, prohlédnout a poté až přejít k popisu a rozhovoru.

Důležité je rovněž poznat komunitu obklopující mateřskou školu, v níž se program realizuje. Je to důležité pro zjištění, do jakých kulturních akcí se mateřská škola zapojuje, s kým spolupracuje a zda by se této spolupráce nedalo využít v projektu.

Jako poslední doporučení bych dala to, že bych se pokusila do projektu zařadit organizační formu – exkurzi, kdy bych navrhla např. celodenní výlet do Valašského muzea v přírodě, či exkurzi do knihovny a následně do muzea pokud by tam probíhala výstava k danému tématu.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vytvořit projekt pro podporu vztahu k folkloru, seznámení s folklorem a výtvarným projevem a následné budování a upevňování vztahu dítěte k folkloru, který je typický pro oblast, ve které vyrůstá.

Dle subjektivního názoru autorky je seznámení dětí s folklorem prospěšné a velmi důležité k získávání jejich identity, díky níž budou vědět, kde má jejich kultura historické, kulturní, ale i přírodní odkazy.

Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část vytváří nutnou informační základnu, která byla zaměřena na podoby folkloru, využití folkloru v Rámcovém vzdělávacím programu a výtvarném projevu dítěte.

Praktická část aplikovala získané poznatky z teorie do prostředí mateřské školy. Stěžejním bodem této části bylo vytvoření projektu zaměřeného na rozvíjení podvědomí dětí o podobách folkloru pomocí výtvarného projevu. Vytvořený projekt byl primárně určen pro děti ve věku od pěti do šesti let. Projekt byl rozložen od června 2018 do března 2019 a byl koncipován do tematických částí, které byly zaměřeny na seznámení se především s folklorem slovesným, konkrétněji především s tradicemi, ale i s jinými podobami folkloru. Každá z částí měla jasně definované didaktické cíle, kompetence, organizační formy, metody, pomůcky a prostředky.

Výsledkem aplikace projektu bylo zaznamenávání a následné vyhodnocování závěrečné sebereflexe a evaluace ředitelky mateřské školy a jejich vzájemné porovnání.

Výsledkem je, že projekt je realizovatelný v prostředí mateřských škol a zároveň může sloužit i jako inspirace pro učitelky z jiných mateřských škol. Autorka práce rovněž vytvořila seznam doporučení pro praxi. Jako pozitivum projektu je vnímáno prolínání se jednotlivých témat, které na sebe navazují, aplikovatelnost projektu a jeho využitelnost i v jiných regionech České republiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Bečvářová, Z. (2010). *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál.
- [2] Bestajovský, M. (2008). *Velká kniha lidových obyčejů a nápadů pro šikovné ruce (2. souborné vyd)*. Brno: Computer Press
- [3] Borová, M. (2009). *Hudební vyprávěnky od peřinky*. Praha: Schott Music Panton.
- [4] Brouček, S. & Jeřábek, R.(2007). *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá front.
- [5] Davido, R. (2008). *Kresba jako nástroj poznání dítěte (Vyd. 2)*. Praha: Portál.
- [6] Dvořáková, R. (2015). *Dětský výtvarný projev v předškolním věku (bakalářská práce)*. Dostupné z: https://theses.cz/id/mt2m47/Bakalsk_prce.pdf
- [7] Fichnová, K., & Szobiová, E. (2012). *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: náměty k RVP pro předškolní vzdělávání.(Vyd. 2)*. Praha: Portál.
- [8] Hazuková, H., & Šamšula, P. (2005). *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- [9] Langhammerová, J. (2017). *České tradice v proměnách času: kroje - zvyky - umění*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny.
- [10] Lhotová, M., & Perout, E. (2018). *Arteterapie v souvislostech*. Praha: Portál.
- [11] Motlová, M. (2016). *Průvodce lidovou kulturou*. Praha: Knižní klub.
- [12] Pappazoglou, I.(2010). *Strategie of contrast in children's human figure drawings*. Department of psychology fakulty of arts and human sciences. University of Surrey.
- [13] Patáková, I. (2011) *Valašský folklor v hudební výchově a jeho působení na rozvoj dětí (Diplomová práce)*. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bh3u7z/>
- [14] Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník (7., aktualiz. a rozš. vyd)*. Praha: Portál.
- [15] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. (2018). Praha: MSMT. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39792/>.

- [16] Skopová, K. (2014). *Hody, pústy, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hraje si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis.
- [17] Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. V Praze: Karolinum.
- [18] Smolíková, K. (2006). *Co přinesla školská reforma do teorie a praxe mateřských škol* [online]. Dostupné z: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/704>>
- [19] Stadlerová, H. (2011). *Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.
- [20] Šmelová, E. (2004). *Mateřská škola: teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého
- [21] Šottnerová, D. (2009). *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico.
- [22] Štráfěldová, M. (2009). *Ach synku, synku*. Praha: Český rozhlas. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/folklor/folklor-nezanikne-dokud-budou-lide-komunikovat-rika-etnolog-petr-janecek>
- [23] Šupstáková, B. (2000). *Detský výtvarný prejav*. Pedagogická orientace 10(4), 69-75. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/8182/7359>
- [24] TRNKOVÁ, K. (2016). *České zvyky a tradice*. Ilustroval Jiří TRNKÁ. Praha: Studio Trnka.
- [25] Uždil, J. (2002). *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál.
- [26] Uždil, J. (1980). *Výtvarná výchova v předškolním věku: učebnice pro obor pedagogika*. Praha: SPN, Učebnice pro střední školy.
- [27] Večerková, E. (2015). *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad.
- [28] Vondrušková, A. (2004). *České zvyky a obyčeje*. Ilustroval Kamila SKOPOVÁ. Praha: Albatros, Oko: Albatros.
- [29] Wright, S. (2010). *Understanding creativity in early childhood: meaning-making and children's drawings*. Los Angeles: SAGE.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1-1: Valašský mužský a ženský kroj	15
Obrázek 5-1: Zlaté kapradí	41
Obrázek 5-2: Papírový valašský kroj	45
Obrázek 5-3: Svatomartinský bílý kůň	49
Obrázek 5-4: Lucky jdou	52
Obrázek 5-5: Betlém	56
Obrázek 5-6: Královská koruna	59
Obrázek 5-7: Masopustní masky	65

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Obsah projektu.....	37
Tabulka 2: Vlastní reflexe.....	69
Tabulka 3: Evaluace učitelky mateřské školy.....	70
Tabulka 4: Srovnání vlastní reflexe s evaluací ředitelky vybrané mateřské školy.....	72

SEZNAM PŘÍLOH

- [1] Příloha P I: Informovaný souhlas rodičů
- [2] Příloha P II: Pracovní postupy k tematickým částím
- [3] Příloha P III: Fotografie k tematickým částím
- [4] Příloha P IV: Fotografie valašského kroje

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Týkající se bakalářské práce na téma: „*Využití folkloru ve výtvarné tvorbě dětí předškolního věku*“.

Vážený rodiče, žádám Vás o souhlas týkající zařazení fotografií z aktivit, kterých se účastnily Vaše děti v rámci činností souvisejících s mojí bakalářskou prací.

U fotografií, ani jinde v bakalářské práci, nebudou uvedena jména dětí a jejich obličeje. Také nebude zveřejněno předškolní zařízení, ve kterém tyto aktivity byly realizovány.

Děkuji za pozornost, kterou jste věnovali těmto informacím.

Helena Doleželová, Klečůvka 25 .....

Udělují tímto informovaný souhlas k výše uvedenému využití fotodokumentace pouze pro účely uvedené bakalářské práce.

Ve Zlíně dne .....

Podpis .....

PŘÍLOHA P II: PRACOVNÍ POSTUPY K TÉMATICKÝM ČÁSTÍM

Téma: Svatojánská noc	
Pomůcky:	<p>Listy kapradiny</p> <p>Zlatá akrylová barva</p> <p>Ploché štětce</p> <p>Kelímky na vodu</p> <p>Mletá káva</p> <p>Tekuté lepidlo</p> <p>Výkresy o velikosti A4 (alespoň)</p> <p>Výkres o větší velikosti (alespoň A2, A1)</p>
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	<p>Každé dítě dostane list kapradí. Tento list si pomocí zlaté akrylové barvy a plochého širšího štětce natře z jedné strany. Barvu na listech nechám zaschnout.</p> <p>Každé dítě dostane výkres alespoň o velikosti A4, s menší gramáží. Tento výkres si dítě zmačká do kuličky a následně znovu rozloží do původní velikosti.</p> <p>Smíchám mletou kávu s trochou vody, aby mu vznikl takzvaný lógr. Pomocí štětce (může být jak plochý nebo kulatý) natřeme pomačkaný papír.</p> <p>Nechám opět zaschnout a následně jakmile je vše suché nalepím pomocí tekutého lepidla kapradí na vzniklou „skálu“.</p> <p>Další možnosti:</p> <p>Vzniklé „skály“ všechny nalepím na větší formát a zlaté kapradí nalepím opět tekutým</p>

	lepidlem na spodní hranu výkresu. Díky tomu nám vznikne jedna velká skála s vícero zlatým kapradím.
Téma: Valašský kroj	
Pomůcky:	<p>Bramborové tiskátka</p> <p>Modrý inkoust</p> <p>Ploché štětce</p> <p>Výkresy A5</p> <p>Výkres A1</p> <p>Zmizíkovací pero</p> <p>Bílá barva (tempera/akrylová barva)</p> <p>Tuhé lepidlo</p> <p>Nůžky</p>
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	<p>Každé dítě dostane dva výkresy A5 a natře si je pomocí plochého štětce modrým inkoustem. Inkoust nijak neředíme! Inkoust rychle schne, a jakmile jsou výkresy suché může se začít pracovat se mizíkem.</p> <p>Každé dítě dostane zmizíkovací pero a díky němu začne vytvářet rezerváž zmizíkem na motivy valašského modrotisku.</p> <p>Druhou možností je, že pomocí bramborových tiskátek, které si dítě vždy potře bílou barvou a následně otiskne na výkres, také vznikne napodobenina vzoru modrotisku.</p> <p>Vybere, zda valašskou sukni vytvoří z výkresů, vzniklých otiskováním, nebo výkresů vzniklých rezerváží. Dle výběru dané výkresy nalepím na vystřiženou</p>

	papírovou sukni.
Téma: Svatý Martin	
Pomůcky:	<p>Výkresy o velikosti A4/A5 (dle věku dětí)</p> <p>Klovatina</p> <p>Ploché štětce</p> <p>Kulaté štětce</p> <p>Akrylové barvy</p> <p>Nůžky</p> <p>Vata</p> <p>Tuhé lepidlo</p> <p>Bílé výkresy</p> <p>Tužky</p> <p>Obrázky koní (nachystané pro menší děti)</p> <p>Třpytky</p>
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	<p>Každé dítě dostane výkres, který si pomocí plochého štětce natře klovatinou. Udělá na výkresu silnější vrstvu, aby mu klovatina hned neschla. Musí pracovat poměrně rychle.</p> <p>Jakmile má dítě výkres natřený klovatinou, pomocí kulatého štětce, vody a akrylových barev začne zapouštět barvu do klovatiny. Tato barva se začne v klovatině rozpouštět všemi směry.</p> <p>Jakmile má dítě hotovo a pokud bude chtít, bude si moci nasypat třpytky, které se přichytí do lepidla. Jakmile to budeme mít, nachystá si bílého koně. Dítě si nakreslí</p>

	<p>koně na bílý papír, toho si následně vystříhne a domaluje. Pomocí tuhého lepidla a vaty vytvoří koni hřívu a ocas.</p> <p>Nachystaného koně si děti položí na ještě ne zcela zaschlý výkres. Pokud už výkres bude suchý natrou koně lepidlem a nalepím.</p>
Téma: Lucky jdou	
<p>Pomůcky:</p>	<p>Výkresy A5</p> <p>Modrý inkoust</p> <p>Ploché/kulaté štětce</p> <p>Nůžky</p> <p>Lepidlo</p> <p>Bílé dortové papíry</p> <p>Černá tuš</p> <p>Bílé papíry</p> <p>Pastelky</p>
<p>Pracovní postup u výtvarné činnosti:</p>	<p>Každé dítě dostane výkres, který si pomocí štětce natře modrým inkoustem (dá se použít i jiná barva, např. akrylová). Než barva zaschne, děti si nachystají komponenty na sestavení svaté Lucie. Trojúhelník z dortového papíru, kolečko z bílého papíru, půlkolečko, malý trojúhelník. Na kolečko si děti dokreslí pomocí tužky obličej. Vše nalepí na modře natřený výkres. Nejdříve větší trojúhelník, půlkolečko a na něho kolečko s namalovaným obličejem. Nalepí si menší trojúhelník místo nosu.</p> <p>Učitelka udělá dětem dostatečnou kaňku</p>

	tuše na výkres a děti si ji rozfoukají. Díky tomu jim vznikne metlička. K metličce si děti domalují pomocí pastelek ruce.
Téma: Betlém	
Pomůcky:	<p>Barevné krepové papíry</p> <p>Tuhá lepidla</p> <p>Sláma</p> <p>Předkreslené výkresy s postavami Josefa, Marie, Ježíška</p> <p>Provázek</p> <p>Kolíčky na prádlo</p> <p>Lucerny</p> <p>Elektrické svíčky</p>
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	<p>Děti se rozdělí do skupin k výkresům a každá skupina vybere barvy krepových papírů, se kterými budou pracovat.</p> <p>Jakmile mají děti vybráno, dostanou lepidla a učitelka jim ustříhne vždy kousek (pruh ze smotaného krepového papíru) krepového papíru. Z tohoto kousku děti budou vytrhávat menší kousky, které následně nalepí na šablony.</p> <p>U postavy Ježíška, jakmile děti budou mít hotovou práci s papírem, nalepí i slámu.</p> <p>Děti vybarví tělo pomocí pastelek.</p> <p>Vzniklé obrazy připevní na natažený provázek pomocí kolíčků na prádlo. Za vzniklé obrazy dají lucerny s elektrickými svíčkami. Aby efekt vzniklého Betlému byl větší, je vhodné, aby ve třídě byla co největší tma, nebo alespoň šero.</p>

Téma: Tři králové

Postup:	Tvrký zlatý papír Sádra Misky (alespoň 12) Písek Kamínky, okrasné kamínky (větší velikosti) Temperové barvy Štětce Tavná pistole Kuchyňský odměrka
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	<p>Děti si nachystají misku a do ní si dají mok- rý písek. Do písku si otláčí kamínky (nor- mální/okrasné), dva až tři. Jakmile bude mít skupina dětí nachystají misky s vytlačenými kamínky, rozmícháme v kuchyňské odměr- ce trochu sádry s vodou. Díky tomu, že sád- ra bude rozmíchaná v odměrce půjde dobře nalévat, případně by šla použít malá lžička.</p> <p>Nechají sádru vytvrdnout. Jelikož se jedná o malé kousky, nebude to dlouho trvat. Tímto způsobem si nachystají všechny kamínky.</p> <p>Jakmile je sádra vyschlá, vytáhnou kamínky a opláchnou je pod vodou a osuší je. Osuše- né kamínky si děti nabarví pomocí tempe- rových barev.</p> <p>Jakmile budou kamínky nachystané, učitel- ka je pomocí tavné pistole přilepí na pře- dem vystříhané papírové koruny.</p>

Téma: Lidový tanec

Pomůcky:	Výkresy velikost A3 Akvarelové barvy Kulaté štětce Kelímky na vodu Hudební přehrávač
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	Děti si nachystají výkresy o velikosti A3, kelímky s vodou a akvarelové barvy. Učitelka pustí lidovou hudbu z hudebního přehrávače. Děti malují pomocí akvarelových barev a své fantazie jak vnímají hudbu. Jakmile děti budou mít hotové výkresy, seskládají je vedle sebe na zem.

Téma: Masopust

Pomůcky:	Tvrdé papírové tácky pod dort Pastelky, fixy Nůžky Tenká guma (kulatá) Děrovačka
Pracovní postup u výtvarné činnosti:	Děti si rozdají papírové tácky a starší děti si vystříhnou za pomoci učitelky otvory na oči. Pro menší děti budou mít tácky již připraveny. Děti si také udělají pomocí děrovačky dírky na gumičku. Po té si děti již vezmou pastelky, či fixy a namalují na tácky masku podle vlastní představy. Učitelka by jim neměla do tvorby absolutně zasahovat. Jakmile mají domalováno, učitelka jim ustříhne kousek gumičky a děti si je navážou na masku. Dětem, kterým to nepůjde, učitelka, či starší děti pomohou.

PŘÍLOHA P III: FOTOGRAFIE K TÉMATICKÝM ČÁSTEM

Tematická část – Svatojánská noc

Tematická část – Valašské kroje

Tematická část – Svatý Martin

Tematická část – Lucky jdou

Tematická část – Betlém

PŘÍLOHA P IV: FOTOGRAFIE VALAŠSKÉHO KROJE

